ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑι.
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΤΟΜΟΣ Ζ'. ΑΡΙΘΜ. 15 (159).

Συνδρομὴ ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους ἐτησία μὲν φρ. χρ. 25 ἑξάμηνος δὲ φρ. χρ. 12½.

ΕΤΟΣ Ζ'. τῇ 1/13. Νοεμβρίου 1891.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΕΡΗΦΑΝΩΣ καὶ φιλοστόργως τὴν σήμερον ἡ «Κλειὼ» περιβάλλεται τὴν εἰκόνα ἀνδρός, ὃς δαιμονίαν ἐπεδείξατο διανοίας δεξιότητα καὶ ἀμέτρητόν τι σοφίας βάθος.

Γεννηθεὶς ἐν Ἀμφίσσῃ τῷ 1835 καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νεότητος αὐτοῦ οὐχὶ εὐπόρως οὐδὲ ῥᾳδίως, ὡς αὐτὸς πολλαχοῦ παρεδήλωσε, διαγαγών, τέλος τῷ 1865 συναγαγὼν τὰ ἀναγκαῖα χρήματα ἀπέλιπε τὴν νῆσον Σάμον, ἔνθα ἐδίδασκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ὁμιχλώδη Ὁλλανδίαν, ἔνθα παρώρμα αὐτὸν ὁ πόθος πρὸς ἄνδρα κατὰ πάντα ἀντάξιον αὐτοῦ καὶ ἦγεν ἡ ἀγαθὴ τύχη, ἵνα συνδυάσῃ οὐ μόνον ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ καὶ δι' ἀδαμαντίνων φιλίας δεσμῶν δύο ὑπερόχους τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φιλολόγους.

Κάρολος Γαβριὴλ Κόβητος καὶ Κωνσταντῖνος Σ. Κόντος ἀποτελοῦσι τὴν καλλίστην καὶ σεμνοτάτην συνωρίδα ἐν τῇ γραμματικῇ καὶ κριτικῇ ἐπιστήμῃ. Ἐκεῖνος μὲν ζῶν ἐν πολιτείᾳ φιλανθρωποτάτῃ καὶ δικαιοτάτῃ ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἴσος, ὅπερ οὐ θάλπος θεοῦ, οὐδ' ὄμβρος, οὐδὲ πνευμάτων οὐδὲν κλονεῖ· ἐδίδαξεν ὑπὸ πάντων φιλούμενος καὶ θαυμαζόμενος τὴν νηφάλιον Ὁλλανδικὴν νεολαίαν καὶ ἀπήρτισε τὴν Κοβήτειον καλουμένην σχολήν, ἧς ἄγλαοι τρόφιμοι πολλαχοῦ τῆς γῆς μεταλαμπαδεύουσι τὰ ἀεὶ ἄφθιτα τοῦ διδασκάλου διδάγματα· ὁ δὲ ἡμέτερος καθηγητὴς μετὰ πολλῶν μόχθων καὶ ἀγώνων ἐξ ὧν ἀγαθῇ τύχῃ ἐξῆλθε νικητής, ὑψώθη εἰς τὸ ὕπατον τῆς ἐπιστήμης ἀξίωμα καὶ διδάσκει ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ ἐθνικῷ τῆς Ἑλλάδος Πανεπιστημίῳ τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

Ὁ Κόντος ἐστὶν ὁ πιστότατος ἐκπρόσωπος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐμβριθής, εἰς ἄκρον παρατηρητικός καὶ ὀξύνους, ὧν ἀρετῶν δείγματα πρόκεινται τοῖς πᾶσι τὰ παμπληθῆ ἔργα καὶ αἱ διατριβαὶ αὐτοῦ, αἱ πληροῦσαι πάντα τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ὧν τινα αὐτὸς ἐξέδωκεν, οἷον τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, τὸν Σωκράτη καὶ ἐσχάτως τὴν Ἀθηνᾶν· ἐν δὲ τῇ σχολῇ προσηνέστατος, στωμυλότατος, πρὸς ἀπαντήσεις εὐθικτότατος ὢν καθιστᾷ τερπνοτάτην τὴν μετ' αὐτοῦ συναναστροφήν.

Ὅ,τι αὐτοῦ μάλιστα πάντων θαυμάζομεν, ἐστὶν ἡ μέχρι ὑπερβολῆς ἀκρίβεια, μεθ' ἧς πᾶν ζήτημα ἐπραγματεύσατο. Μὴ ἀρκούμενος, ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Κόβητος, εἰς τὴν τῶν καθ' ὅλου παρατήρησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κατὰ μέρος μετ' ἀφράστου φιλοπονίας εἰσδύων καὶ ὀμματῶν οὕτω πᾶν ζήτημα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἐμπνέει τοῖς ἀκροωμένοις ἢ τοῖς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀναγιγνώσκουσι τοιαύτην πεποίθησιν, ὥστε πάντες τυφλοῖς ὄμμασιν ἀκολουθοῦμεν τοιούτῳ ὁδηγῷ, οὗ μόνου τὸ ὄμμα καθιστᾷ πάντα τὰ ἡμέτερα ἄχρηστα.

Ὁ Κόντος, ὥσπερ καὶ ὁ Κόβητος, ἡσκήθη ἐν τῇ γραμματικῇ καὶ κριτικῇ τέχνῃ. Ἐν τῇ πρώτῃ τοσοῦτον ὑπερέβαλε πάντας τοὺς συγχρόνους αὐτῷ, ὥστε οὐδαμῶς ὑπερβολὴν νομίζομεν, ἂν εἴπωμεν ὅτι εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοὰς δὲν περιῆλθεν ὄνομα φιλολόγου δυναμένου ἐν τῇ γραμματικῇ ἐπιστήμῃ τῷ Κόντῳ «ἴσον φάσθαι καὶ ἐναντιωθήμεναι ἄντην». Τῆς δὲ κριτικῆς αὐτοῦ δεινότητος δείγματα ὑπάρχουσιν αἱ ἐπιτυχέσταται αὐτοῦ διορθώσεις εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἰδίᾳ δ' εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Ἵνα δὲ τὰς ἄλλας παραλίπωμεν, τίς δὲν θαυμάζει τὰς εἰς τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους παρατηρήσεις αὐτοῦ; Ἐν ἔργῳ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντι δύναται πᾶς τις νὰ δείξῃ (ὁ λόγος δ' ἐστὶ περὶ τῶν ἑλληνιστῶν) οὐχὶ τί δύναται νὰ γιγνώσκῃ; ἀλλὰ τί ἤδη κατέχει· διὸ πασῶν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου ταύτην μάλιστ' ἐξήραμεν. Ἡ Ἑλλὰς ὄντως ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δύναται νὰ καυχᾶται ὡς τὸν γενναιότατον ἔρανον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ Ἀριστοτελικοῦ κειμένου συμβαλομένη· διότι πλὴν τοῦ Κόντου καὶ ἄλλοι ἐξέδωκαν διορθώσεις, οἷον οἱ Β. Λάκων καὶ Ἀ. Γεννάδιος, καὶ δὴ καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς Ἰ. Πανταζίδης.

Ὑπὲρ τῆς καθάρσεως τῆς γλώσσης ἡμῶν ἐπάλαισεν ὁ Κόντος εἰς πάντων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν γενναιότατα, θεὶς ἀρχὰς ἀκλονήτους, καθ' ἃς πρέπει νὰ χειρίζηταί τις γλῶσσαν, ἥτις ὑπερβᾶσα κατὰ τό κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον πάσας που τὰς ἐν τῷ κόσμῳ κατεμολύνθη σὺν τῇ παρακμῇ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ παντοίων ξενισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν. Τούτων λοιπὸν τῶν ἐκφύλων μολυσμάτων ὁ Κόντος ἀπέβη ἰσχυρότατος διώκτης· τὰ πλεῖστα δὲ τῶν διδαγμάτων αὐτοῦ εἰς ἓν συναγαγὼν ἐξέδωκεν ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς καλουμέναις παρατηρήσεσιν. Εἰ δὲ καὶ πολλάκις ἀντὶ τῆς ἀξίας τιμῆς καὶ χάριτος ψόγους πονηροὺς καὶ διαβολὰς μοχθηρὰς ἤκουσεν, ὅμως οὐδέποτ' ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ ἠθύμησεν, ἐνθυμούμενος ἴσως ὅτι ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν.

Ὡς διδάσκαλος ἀπέβη ἀμίμητος κατορθῶν τὰ σκυθρωπότατα γραμματικὰ ζητήματα εὐχάριστα ν' ἀπεργάζηται, παντοίας ἀστειότητας καὶ κομψότητας ἐγκατασπείρων ἐν τοῖς λόγοις· συντόμως, συχνὰ δὲ συντομώτατα μεγάλας δυσχερείας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς κειμένοις λύων τῇ ἀληθείᾳ ἀποβαίνει οὐχὶ νοητὸς τοῖς ἀπείροις. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἀδιαλείπτως παρακολουθοῦντες ταῖς παραδόσεσιν αὐτοῦ καὶ μετὰ χεῖρας ἀεὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχοντες ὁμολογοῦμεν, ὅτι μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον τῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοιτήσεως ἡμῶν ἔτος ἐδυνάμεθα ν' ἀντιλαμβανώμεθα κατὰ πάντα τῆς σοφῆς αὐτοῦ διδασκαλίας. Καθ' ὁδὸν δὲ πολλάκις παντοίας ἀπορίας ἀνακοινουμένοις ἡμῖν ἔλυε μετ' ἀκατανοήτου δι' ἡμᾶς εὐχερείας ἅμα καὶ ἀφελείας, πιστῶν οὕτω τὸ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου αὐτῷ ῥηθέν, ὅτι οὐ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει.

Μετά τινας μῆνας τὸ Πανελλήνιον μέλλει νὰ ἑορτάσῃ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπιστήμης προσόδου τοῦ Κόντου. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1867 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Λουγδούνων (Leyden) ἀπεδόθη αὐτῷ δίπλωμα τιμῆς προσφωνοῦντος τοῦ Κοβήτου, τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὃς θείαν ἐκέκτητο δύναμιν εἰς τὸ νὰ προτρέπηται τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καλλίστην καὶ ὑγιεστάτην τῆς ἐπιστήμης καλλιεργίαν. Τὸ προσφώνημα ἐκεῖνο τοῦ Κοβήτου, οὗ μετὰ λύπης μέρος μόνον θ' ἁποσπάσωμεν δέον ἅπαν καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ νὰ καταχωρίσωμεν, ἵνα ὡς πλεῖστοι γνωρίσωσι τὸ ἄγαλμα τοῦτο, θὰ μένῃ μνῆμα ἐς ἀεὶ καὶ ἰσχυρότατον κέντρον πρὸς φιλοπονίαν παντί. — Προσφωνήσας τὸν Κόντον διδάκτορα τῆς φιλολογίας ἐπιλέγει: «Ὅθεν χαῖρέ μοι, σοφώτατε ἄνερ, καὶ αὖθις χαῖρε. Ἦλθες πρὸς ἡμᾶς οὐδενὶ γνώριμος, μετὰ μικρὸν ἀποχωρεῖς ἀφ' ἡμῶν τοῖς πᾶσι γνωστός, τοῖς πλείστοις προσφιλὴς καὶ ὡσπερεὶ στεφάνῳ ἀναδεδεμένος χρυσῷ εἰς τὴν σὴν ἐπιστρέφεις Ἑλλάδα. Ἴθι χαίρων καὶ ζῴης ὄλβιός τε καὶ εὐδαίμων. Εἴ τί σ' ἀγαθὸν ἐδίδαξεν ἡ τῶν Βαταβικῶν Λουγδούνων Ἀκαδήμεια, τούτου μετάδος τοῖς σοῖς πολίταις καὶ ἐμφύτευσον τοιαῦτα σπέρματα εἰς τὰς γενναίας τῆς εὐγενοῦς νεολαίας ψυχάς, ἵνα ποτὲ ἐν Ἑλλάδι διὰ σοῦ καὶ τῶν σοὶ ὁμοίων καὶ τῶν σῶν ζηλωτῶν καὶ μαθητῶν ὁ πρότερος τῶν γραμμάτων ἀναθάλῃ στέφανος. Ὅ,τι δήποτε δὲ μέλλεις ν' ἀναλάβῃς πρὸς διόρθωσιν καὶ στήριξιν τῶν παρ' Ἕλλησι φιλολογικῶν σπουδῶν ἢ πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς πάλαι τοῦ ἔθνους δόξης, οὕτω σοι πάντα αἴσια καὶ εὐτυχῆ εἴθε νὰ ἐκβῶσιν, ὥσπερ οἱ σοὶ ἐν Ὁλλανδίᾳ φίλοι πάντες ἐκ βάθους ψυχῆς εὐχόμεθα. Διατηρήσει ἡ τῶν Βαταβικῶν Λουγδούνων Ἀκαδήμεια γλυκυτάτην ἀεὶ τὴν σὴν μνήμην, καὶ πάντες ὅσοι σε παρ' ἡμῖν διατρίβοντα ἐστέρξαμεν καὶ ἠγαπήσαμεν, καὶ ἀπόντα σε, ἐφ' ὅσον ἡμῖν ζωὴ περίεστι, θὰ διατελέσωμεν ἀσπαζόμενοί τε καὶ φιλοῦντες.»

Ὁ γράψας ταῦτα μαθητὴς μὲν τοῦ Κόντου ὤν, τῶν ἀκραιφνεστάτων δὲ τοῦ Κοβήτου θαυμαστῶν, μεγάλως λυπούμενος ὅτι μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν εὑρισκόμενος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ συνεορτάσῃ μετὰ τῶν ἄλλων συμμαθητῶν τὴν τοῦ προσφιλεστάτου αὐτῷ διδασκάλου εἰκοσιπενταετηρίδα ἐνόμισεν ὅτι ἐπιτελεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐ μόνον ἑαυτῷ, εὐάρεστον πρᾶγμα, ἂν πρὸς τῇ εἰκόνι καὶ τὰς ἄνω γραμμὰς ἔγραφεν.

Γ. Μ. ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΣ.

ΑΠΟ ΣΚΩΜΙΟΥ ΕΙΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΝ.

Hic amor, haec patria est.
(Vir. En. Lib. IV. 347.)

ΣΚΩΜΙΟΣ[1]) καὶ Παρνασσός! Πόθεν καὶ ποῦ; Ποία ἡ σχέσις; Περιμείνατε· λησμονεῖτε ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἔνθα οἱ ποταμοί, καίτοι ἀδελφοί, πότε μάχονται πρὸς ἀλλήλους ἐφ' ὅλας ἡμέρας καὶ νύκτας καὶ πότε πάλιν ἐφησυχάζουσι, κατὰ τό γνωστὸν ᾆσμα:

Σονεπλάκησαν, συνεπλάκησαν,
τρεῖς ποταμοί, τρεῖς ἀδελφαί,
ἡ Ἄρδα καὶ ἡ Μαρίτζα
καὶ ἡ νεωτάτη πασῶν Τάντζα
ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας·
οὐδεμία ἐνδίδει, οὐδεμία ὑποχωρεῖ·
ἡ Μαρίτζα λέγει ἡσύχως,
"Ἀδελφαί, μικρότεραι ἀδελφαί,
ἄς παύσωμεν ἵν' ἀναπαυθῶμεν, κ. τ. λ.

Ἔνθα τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνά, οὐ μόνον θρηνοῦσι θρῆνον ὀρεινὸν μετὰ τῶν δένδρων καὶ θάμνων αὐτῶν, κατὰ τὸ γνωστόν ἐπίσης ᾆσμα:

Ὀδύρονται τὸ ὄρος, τὸ ὄρος καὶ τὸ βουνόν,
καὶ τὸ φύλλον τοῦ βουνοῦ καὶ τὸ χόρτον τῆς πεδιάδος,

οὐ μόνον παρηγοροῦνται ἀμοιβαίως εἰς τὰ δυστυχήματα καὶ τὰς θλίψεις αὐτῶν, ὡς ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται:

Ἐθρήνησεν ὁ Αἶμος
καὶ ἤκουσεν αὐτὸν ὁ Ὀρβηλός.
"Διατί κλαίεις, Αἶμε;
Πῶς νὰ μὴ κλαύσω, νὰ μὴ θρηνῶ;
Κατ' ἔτος μία συμμορία Χαϊδούκων,
ἐφέτος ἐννέα συμμορίαι
κατεπάτησαν τὰ δροσερά μου χόρτα,
ἐθόλωσαν τὰ κρύα μου νερά,[2])

ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐρίζουσι πρὸς ἄλληλα, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ πασίγνωστον ἑλληνικὸν δημῶδες:

Ὁ Ὄλυμπος κὶ ὁ Κίσσαβος, τὰ δυὸ βουνὰ μαλόνουν,
τόνα παινιέται στὰ σπαθιὰ καὶ τ' ἄλλο στὰ τουφέκια.
Γυρίζ' ὁ γέρο Ὄλυμπος καὶ λέγει τοῦ Κισσάβου,
"Μή με μαλόνεις, Κίσσαβε, Κονιαροπατημένε κ. τ. λ.

Ἐν τούτοις, ὡς τὰ παράπονα, οὕτω καὶ αἱ ἔριδες αὐτῶν εἰσὶ παροδικαί. Ἀφ' ἑαυτῶν κατευνάζονται πάλιν καὶ συνδιαλλάττονται, ἐν ᾧ ἄλλοτε, ἀνεῦ φθόνου καὶ μνησικακίας, προσφέρουσιν ἀπὸ κοινοῦ τὰς κορυφάς, τὰς χαράδρας καὶ τὰς πηγὰς αὐτῶν πρὸς ἀναψυχὴν τῶν ἀνδρείων, περὶ ὧν λέγει τὸ σύγχρονον ᾆσμα:

Ποτὲ εἰς κανὲν δὲν φωλεύομεν μέρος,
ἀλλ' ὡς τὰ πετῶντα τοῦ δάσους πτηνά,
μ' ἀπάραχον φρένα, τερπνῶς κ' ἐλευθέρως,
πλανώμεθα ὡς ὁ καιρὸς μᾶς πλανᾷ.
Εκλέγομεν στρῶμα
τοῦ δάσους τὸ χῶμα
καὶ ἀκέπην τοὺς κλάδους ἀγρίας δρυός,
τοῦ βράχου ἡ κρήνη,
τὴν δίψαν μας σβύνει,
καὶ πρόχειρον δίδει τροφὴν ὁ θεός.

Καὶ ταῦτα μὲν γενικῶς, ἀλλ' ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲ ἔριδες ὑπάρχουσιν οὐδὲ παράπονα μεταξὺ Σκωμίου καὶ Παρνασσοῦ· ὑπάρχει ἀγὼν ἕτερος, εὐγενὴς καὶ ἥρεμος, ἀρξάμενος παρὰ τὸν Σκώμον, καὶ οὗ σκοπὸς ἡ εἰς τὸν Παρνασσὸν ἀναρρίχησις καὶ γέρας ἓν μειδίαμα τῶν ἐπ' αὐτοῦ διαιτωμένων ἀθανάτων θεαινῶν. Ὁ ἀγὼν οὗτος κατέληξεν εἰς πλήρη εὐτυχίαν τοῦ ὀτρηροῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ ἀπεκόπη ἤδη ἐκ τοῦ εὐανθοῦς ἐνδιαιτήματος τῶν Πιερίδων ὁ ἀμάραντος στέφανος, ὁ περιδέσας τοὺς κροτάφους τοῦ Ὀλυμπιονίκου, τοῦ ἐμπνευσθέντος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Σκωμίου. Καὶ ἰδοὺ πῶς κατορθοῦται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ὑπερμέτρου πραγματισμοῦ ἡ προσέγγισις τῶν τοσοῦτον ἀφεστώτων ὀρέων καὶ βουνῶν. Ἡ παροιμία, καθ' ἣν μόνα τὰ ὄρη οὐδέποτε συναντῶνται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι, φωρᾶται ἤδη οὐχὶ ἀπολύτως ἀληθής, καὶ ἀνεφάρμοστος εἰς τὸ ἰδεῶδες, εἰς τόν ποιητικὸν κόσμον. Εὐφρόσυνον ἄρα τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὅπερ, ἐὰν μὴ ἄλλο, διεγείρει τοὐλάχιστον τὴν περιέργειαν τῶν ἀνθρώπων ἵν' ἀκούσωσι τί συμβαίνει πέραν τῶν συνόρων αὐτῶν, καθόσον γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰ ἔθνη, καὶ ἰδίως τὰ γείτονα, ὅσῳ μᾶλλον σπουδάζουσιν ἄλληλα, μετὰ τόσῳ μείζονος εὐσυνειδησίας καὶ ἀμοιβαίως ἐκτιμῶνται. Ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι ὀφείλεται καί τις εὐγνωμοσύνη εἰς τὸν Σκώμιον καὶ τὸν Παρνασσόν, τοὺς δόντας ἀφορμὴν εἰς τὴν προκειμένην πραγματείαν.

Α.

Ἡ Βουλγαρία οὐδὲ κατὰ τὸ παρελθὸν αὐτῆς ἐφάνη οὐδ' ἐν τῷ παρόντι φαίνεται ἐν τῇ πεποικιλμένῃ διὰ διαφόρων ἐθνῶν καὶ στοιχείων χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου ὥς τις μεμονωμένη ὄασις ἐν τῷ μέσῳ ἐρήμου, ἢ ὡς ἀπροσπέλαστος, νῆσος αὐτομάτως ἀναδῦσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Απ ἐναντίας ἔσχεν αὕτη καὶ νῦν ἔχει πέριξ αὐτῆς διάφορα ἔθνη, μεθ' ὧν διετέλεσε καὶ διατελεῖ εἰς ποικίλας σχέσεις· ἡ δὲ γειτνίασις αὐτῶν ὑπῆρξε κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν παράγων μείζων ἢ ἐλάσσων ἐν τῷ ἐθνικῷ αὐτῆς ἀγῶνι, ὡς καὶ κατ' ἀντίστροφον λόγον ἡ γειτνίασις αὐτῆς σπουδαίως ἐπηρέασε τὰ ἐθνικὰ ἐκείνων συμφέροντα. Τί ἐγκυμονεῖ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς Βουλγαρίας ὡς καὶ πάντων τῶν γειτόνων αὐτῆς ἐθνῶν, τῶν βιούντων ἐν τῇ ἀνατολικῇ καὶ νοτίῳ Εὐρώπῃ, τυγχάνει πρόσχημα καὶ ἀπόκρυφον τῆς Προνοίας, οὗ ἡ λύσις ἐπιφυλάσσεται εἰς τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ αἰνίγματα τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐπιγόνων οὐδόλως κωλύουσι τὴν περιέργειαν τῶν συγχρόνων, ἣν ἀπ' ἐναντίας ἐξερεθίζουσι. Ἡ προσπάθεια πρὸς

Σημ. Σ. Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι προ διετίας τελεσθέντων Ὀλυμπίων, καὶ τῆς ἐν τῷ δραματικῷ ἀγῶνι βραβεύσεως τῆς «Δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν», ὁ πρῶην ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Κος Βαλαβάνωφ συνέγραψε περισπούδαστον πραγματείαν, περὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν γένει καὶ τοῦ βραβευθέντος δράματος ειδικώτερον, ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Περιοδικῷ τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας. Τὴν πραγματείαν θεωροῦντες εὐπρόσδεκτον ἐντρύφημα δι' Ἕλληνας ἀναγνώστας, φιλοξενοῦμεν μετάφρασιν αὐτῆς ἐν τῇ Κλειοῖ. Ὁ Κος Βαλαβάνωφ, ἀρχαῖος τρόφιμος τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, διετήρησεν ἀκμαῖον τὸ Ἑλληνικὸν αὐτοῦ αἴσθημα, διατελεῖ δὲ μετὰ τὰ τελευταῖα ἐν Βουλγαρίᾳ συμβάντα, ἅτινα προσωρινῶς ἀπεμάκρυναν αὐτὸν τῆς πολιτικῆς παλαίστρας, Καθηγητὴς τοῦ ἀρτιουστάτου ἐν Σοφίᾳ Πανεπιστημίου.

[1]) Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Αἵμου ἡ περιλαμβάνουσα τὸ παρὰ τὴν Σοφίαν ὄρος Βήτοσαν καὶ τὴν Ῥίλλαν, ἔνθα ἡ περιώνυμος Μονή.

[2]) Ταῦτα πάντα εἰσὶ τραγούδια Βουλγαρκά, ἀδελφὰ τῶν ἡμετέρων Κλεφτικῶν.

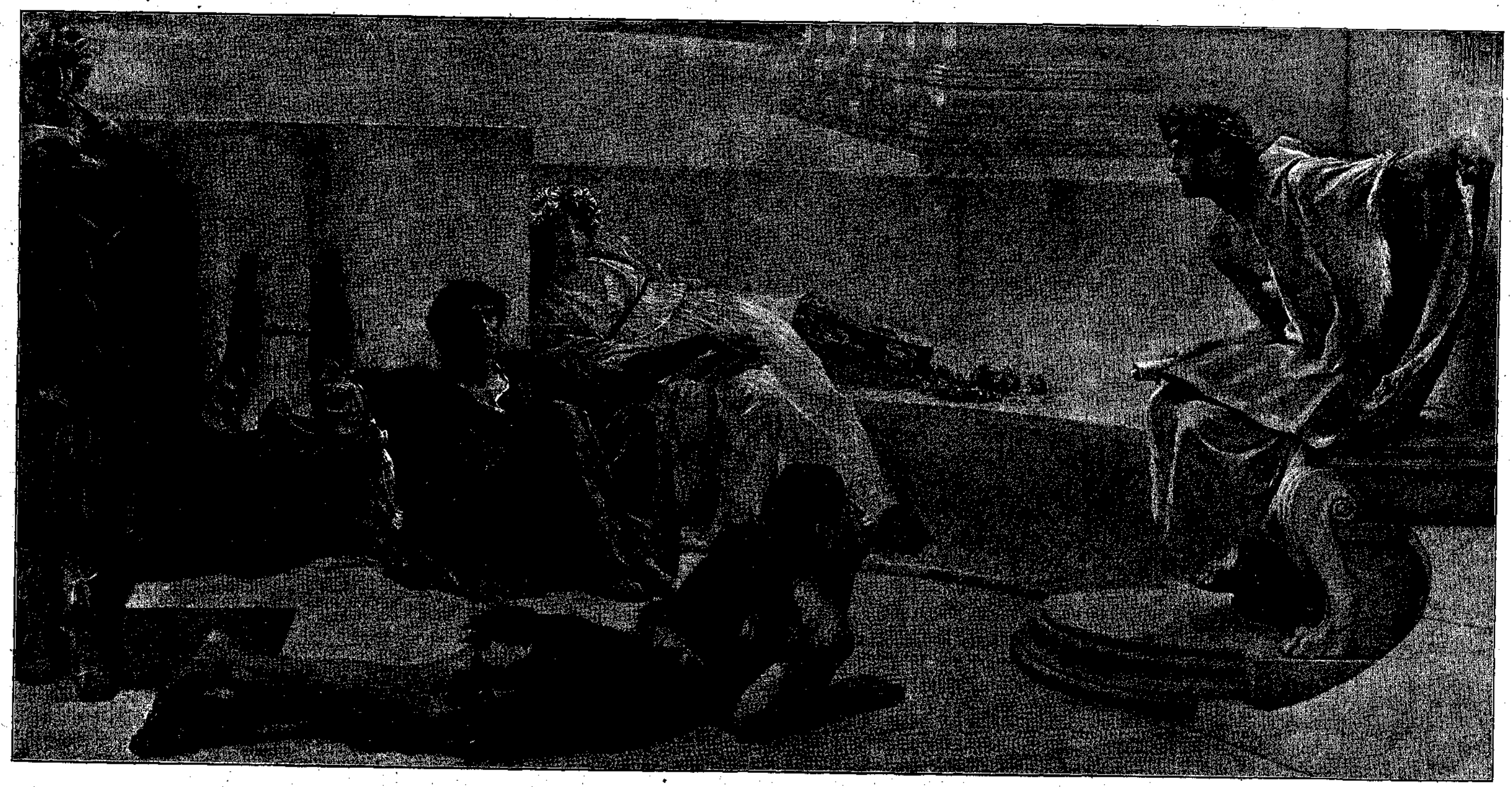

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΌΜΗΡΟΥ. Υπὸ L. Alma Tadema.

ἀμοιβαίαν σπουδὴν τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ ἐγκατεστημένων λαῶν, οὐ μόνον το παρὸν διαφωτίζει, ἀλλὰ καὶ παρέχουσα τὴν εὐκαιρίαν ἐγγυτέρας γνωριμίας καὶ συγχρωτίσεως, καθιστᾷ τοὺς λαοὺς τούτους δικαιοτέρους εἰς τὰς περὶ ἀλλήλων κρίσεις, ἐν ᾧ συνάμα προπαρασκευάζει πρὸς τελειοτέραν κατανόησιν τῶν ζητημάτων ἐκείνων, ὧν ἡ διευκρίνισις ἐπελεύσεται ἐν ἐποχῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφεστώσῃ. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀναμφίλεκτόν ἐστιν ὅτι ἁρμόζει καὶ ὧδε, ὡς πανταχοῦ, ἡ ἐπανάληψις τῶν γνωστῶν τοῦ Goethe λέξεων, κατὰ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ στιγμάς: «φῶς! πλειότερον φῶς!» Τὸ φῶς παρηγορεῖ, τὸ φῶς διαλύει τὰ πυκνότερα νέφη, καὶ οἱ ἄνθρωποι δι' αὐτοῦ ἀναγεννῶνται. Πῶς τὰ ὅμορα τῇ Βουλγαρίᾳ ἔθνη ἐπὶ τοῦ προκειμένου σκέπτονται ἀφορᾷ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου φρονοῦμεν ὅτι οὐδόλως σφάλλει ἡ χώρα ἡμῶν ἐάν, παρὰ τὰς προσπαθείας αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως, παρακολουθῇ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ τὰς παρεμφερεῖς εὐεργεσίας τῶν γειτόνων κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν.

Β.

Εἷς τῶν ῥηθέντων ὁμόρων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἔτι χρόνων ὑπῆρξε καὶ ἡ Ἑλλάς, ἀναντίῤῥητον δὲ ὅτι τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου, εὑρέθη κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς σχέσεις ποικίλας, ἀλλ' ἀείποτε στενὰς πρὸς τὸ Ἑλληνικόν, ὅτι οἱ δύο λαοί, ὁτὲ μὲν ὡς φίλοι καὶ ἄλλοτε ὡς πολέμιοι, συνηντήθησαν πλειστάκις ἐπὶ τῆς μεγάλης σκηνῆς τοῦ κόσμου, καὶ τέλος ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ ἱστορία, καίτοι ἄλλως αὐθύπαρκτος, τυγχάνει οὐχ ἧττον κατ' ἀνάγκην ἀναπόσπαστος τῆς Βυζαντινῆς, ὅπως ἡ ἀρχαία, ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ νέα Βουλγαρικὴ φιλολογία ἐπήγασαν ἀναμφηρίστως ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς. Τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ ὅπως διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν, ἐξωθοῦν ἡμᾶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐν λόγῳ χώρας, ἀνεξαρτήτως πάσης ἑτέρας σκέψεως, καὶ τῆς σπουδαιότητος, ἣν κέκτηται ὡς πρώην κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ· διότι οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν, ἰδίως διὰ τὴν ἡμετέραν ἀνατολὴν καὶ ἐπὶ τριάκοντα ὅλους αἰῶνας, ἡ ἐξόχως κλασικὴ ἑστία τῶν φώτων καὶ παραδόσεων, ὑφ' ὧν τὴν ἐπίδρασιν ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἡ ἐθνικὴ τῆς χερσονήσου ὕπαρξις παρὰ πάσας τὰς ἀντενεργείας καὶ τοὺς ἀντιζόους ἀνέμους.

Ἐνταῦθα ὅμως ὁ λόγος ὑπόκειται μόνον περὶ τῶν συγχρόνων, καθόσον πράγματι ἡ ἀπό τινος ἀναπτυχθεῖσα ἐνεργητικότης μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως ἐν τῷ ἐλευθέρῳ Βασιλείῳ, τυγχάνει ἀξία προσοχῆς, διά τε τὴν οἰκονομικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, καὶ διὰ τὰ φιλολογικὰ ἔργα ἐν γένει· εἰσὶ δὲ εἰς ἄκρον ἐνδιαφέρουσαι αἱ κρίσεις αἱ δημοσιευθεῖσαι ἤδη καὶ ἀπαύστως ἐκφερόμεναι ὑπὸ τοῦ ἔξω κόσμου περὶ τῆς δράσεως ταύτης.3) Ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία, δι' ἀκαμάτων ἐπιχειρήσεων ἀσφαλίζουσα λαμπρὰς ἐπιτυχίας, ἁμιλλᾶται ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρὸς τὰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήσεις, καθόσον προεῖδε μὲν βεβαίως καὶ πολλὰς ἐθεράπευσεν ἀνάγκας ὁ προϋπολογισμός, ἀλλ' αἱ πόλεις, οἱ δῆμοι, ὡς καὶ διάφορα ἰδιωτικὰ καθιδρύματα προέτρεξαν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἀρωγῆς. Ἐπιτραπήτω μάλιστα ἐν παρόδῳ ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ πρόοδος τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι ἀσυγκρίτως ἐλάσσων τῆς προόδου αὐτῶν τῶν πολιτῶν, παρ' οἷς, ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης αἰτίας, τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας οὐδέποτε ἀπωλέσθη· διὸ καὶ οὐδέποτε ἀπετράπησαν ὑπὸ τυχαίων κωλυμάτων τῆς προθέσεως αὐτῶν, καὶ ἰδίως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Καὶ οὕτω τὸ ἐθνικὸν ἄροτρον τῆς προόδου ἐλειτούργησε πανταχοῦ ἐπιτυχῶς μεθ' ὅλας τὰς πολιτικὰς ταραχὰς καὶ διαμάχας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Γ.

Αἱ προσπάθειαι ὅμως καὶ φροντίδες τῆς τε Κυβερνήσεως καὶ τῶν δήμων εὗρον ἐν Ἑλλάδι ἑτέρου εἴδους βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν, οἵαν σπανίως ἀπαντῶμεν ἐν οὕτως εὐαρίθμῳ πληθυσμῷ καὶ ἐν ταῖς εὐρείαις διαδιαστάσεσιν, ἐν αἷς ἐξεδηλώθη κατὰ τὸ πέρας τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν μέσῳ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Αἱ ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ φιλοπατρίδων Ἑλλήνων εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος προσενεχθεῖσαι θυσίαι προκαλοῦσι τοὺς συγχρόνους εἰς εὐγενῆ ἅμιλλαν, ἀλλ' ἀπέμειναν συνάμα καὶ ὡς ὑψηλὴ ἔκφρασις ἀπείρου πατριωτικῆς αὐταπαρνήσεως, συνηνωμένης πρὸς διακαὲς φίλτρον διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει. Κολοσσιαῖαι καὶ σχεδὸν ἀπίστευτοί εἰσιν αἱ εὐεργεσίαι, ἃς ἐπεδαψίλευσαν εἰς τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ ζῶντες ἔτι, Ἕλληνές τινες ὑπὸ τῆς μοίρας εὐνοηθέντες, ὁ δὲ ὑλικὸς αὐτῶν πλοῦτος, ἀποκτηθεὶς διὰ κόπων καὶ μόχθων εἰς τὰ τέσσαρα τῆς οἰκουμένης πέρατα, ἀνθημιλλᾶτο πρὸς τὴν ἀνεξάντλητον αὐτῶν ἐλευθεριότητα, διασκορπιζόμενος ἀφθόνως εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ ἰδίως εἰς τὰ μεγάλα Ἑλληνικὰ κέντρα, τὰς Ἀθήνας, τὴν Κωνσταντινούπολιν κτλ. Ἔνθερμοι ζηλωταὶ τῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀνυψώσεως τοῦ ἔθνους αὐτῶν, οἱ ἔκτακτοι οὗτοι εὐεργέται ἐπεζήτουν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἕτερον τὴν μεθ' ὅτι μείζονος αὐταπαρνήσεως ἀφιέρωσιν τῆς περιουσίας αὐτῶν εἰς ἐθνωφελῆ καθιδρύματα, οὐ μόνον ματαιοῦντες οὕτω κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, καὶ ἐνίοτε ὁλοσχερῶς, τὰς ἐλπίδας τῶν ἐγγυτέρων αὐτῶν συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς στεροῦντες τῶν ἀπολαύσεων καὶ ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου ἀποκλειστικῶς ὅπως ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους εὐγενὴς αὐτῶν εἰσφορὰ ἀποβῇ μείζων καὶ ζώντων αὐτῶν καὶ μετὰ θάνατον. Πρόκειται δὲ οὐχὶ περὶ μιᾶς ἢ δύο φιλολογικῶν ἐπιχειρήσεων, οὐχὶ περὶ ὀλίγων τινῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὅσων καταστημάτων ἔν τε τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ καὶ τῇ Τουρκίᾳ, ἅτινα φέρουσι καὶ κληροδοτοῦσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν τὰ ὀνόματα τῶν πολυαρίθμων καὶ περιβλέπτων Μαικηνῶν τῆς τε παρελθούσης καὶ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, οἷοι εἰσὶν οἱ τόσον ἐπαξίως ὑμνούμενοι Ζωσιμάδαι, Καπλάναι, Ἀρσάκαι, Βαρβάκαι, Ῥιζάραι, Σῖναι, Τυσίτζαι, ὡς καὶ οἱ σύγχρονοι Βαλλιάνοι, Ζαρίφαι Στεφάνοβαι, Ἀβέρωφ, Συγγρός, ὁ ἐν Παρισίοις διατρίβων Χ. Ζωγράφος καὶ ἄλλοι ἧττον γνωστοί, ἀλλ' οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀξιέπαινοι. Εἰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἀνέρχονται αἱ θυσίαι αὐτῶν. Τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ κλασικὴ ἱερατικὴ Σχολή, τρία Γυμνάσια, δύο τῶν ἀῤῥένων, καὶ ἓν τῶν θηλέων, ἡ καλλιμάρμαρος Ἀκαδημία, τὸ πολυτεχνεῖον, διάφορα Νοσοκομεῖα καὶ μνημεῖα ἐν Ἀθήναις, ἡ μεγάλη Σχολὴ τοῦ γένους, ὁ φιλολογικὸς Σύλλογος, ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή, δύο μεγάλα Παρθεναγωγεῖα, ἀληθῆ πρότυπα, τοῦ εἴδους παρὰ τὸν Βόσπορον, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια ἱδρύματα ὀφείλουσι τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀνοικοδόμησιν καὶ τὴν ἐσαεὶ ἀσφαλισθεῖσαν ὕπαρξιν αὐτῶν εἰς τούτους καὶ ἄλλους περιπύστους φιλοπάτριδας, οἵτινες ἐδώρησαν προσέτι εἰς τὸ ἔθνος αὐτῶν καὶ ὅλην σειρὰν ἐκδόσεων διαφόρων κλασικῶν καὶ νεωτέρων συγγραμμάτων, ἢ καὶ ὁλοκλήρους βιβλιοθήκας. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἤθελε κατατάξει τοὺς τοιούτους ἄνδρας μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων ὄντων, ἅτινα διὰ τὰς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργεσίας αὐτῶν ἐτιμῶντο ὡς ἥρωες τοῦ καθήκοντος καὶ δὴ ὡς ἡμίθεοι. Ἕκαστον δὲ τῶν ἱδρυμάτων τούτων, ἐν τῇ ἀσφαλεῖ πλέον ὑπάρξει αὐτοῦ καὶ προόδῳ, ἐπαναλαμβάνει, τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ ἀναμιμνησκόμενον, μεθ' ὑπερηφανείας τὰς λέξεις δι' ὧν ὁ Βιργίλιος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Τίτυρος, ἐκφράζει τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ Αὔγουστον εὐγνωμοσύνην:

> Deus nobis haec otia fecit;
> Namque erit ille mihi semper deus.
> (Ecloga 1).

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων οὐδ' ἐν Ἑλλάδι οὐδὲ ἀλλαχοῦ πιστεύουσι πλέον οἱ ἄνθρωποι ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, εἰς ἡμιθέους καὶ ἥρωας, πεπροικισμένους δι' ὑπερφυσικῶν δυνάμεων καὶ γοητειῶν· διὰ τοῦτο δὲ οὐδαμοῦ ἐγείρονται τὴν σήμερον εἴδωλα ἢ ἀγάλματα, ὅπως γονυπετῶσι πρὸ αὐτῶν οἱ πιστοί. Ἀλλὰ μή τις νομίσῃ ὅτι τούτου ἕνεκεν τιμῶνται ὀλιγώτερον τὰ ἐκτάκτων τιμῶν ἄξια τέκνα τῆς πατρίδος. Αὔγουστοι ἐν ταῖς εὐεργεσίαις αὐτῶν εὑρίσκουσι καὶ Βιργιλίους, οἵτινες ἐκφράζουσι τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην· εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνηγέρθησαν ἤδη ἐν τῷ νεοδμήτῳ ἄστει τῆς γλαυκώπιδος Ἀθηνᾶς, ὡς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις μεγαλοπρεπῆ μαρμάρινα μνημεῖα μετ' ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν ᾧ ἄλλοι ἀλλέως γεραίρονται. Τὸ νέον Πάνθεον πληροῦται, καὶ ὁ ναὸς τῆς εὐποιΐας διαρκῶς εὐρύνεται.

Μεταξὺ τῶν εὐεργετικῶν τούτων πνευμάτων, εἰς ἃ ἡ Ἑλληνικὴ εὐγνωμοσύνη ἀποδίδει μετὰ πανδήμου σεβασμοῦ τοιαύτην δικαίαν ἐκτίμησιν, διαθρυλλεῖται ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη καὶ τὸ ὄνομα »Ζάππας«, ὅπερ φέρουσι δύο ἐξάδελφοι ὁ Εὐάγγελος, θανὼν πρὸ χρόνων, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ζῶν ἔτι καὶ συνεχίζων τὴν πατριωτικὴν ἐκείνου δρᾶσιν. Γεννηθέντες ἀμφότεροι ἐν Λαμπόβῳ τῆς Ἠπείρου, ἀπέκτησαν, ὡς καὶ πολλοὶ ἕτεροι συμπατριῶται, τὴν κολοσσιαίαν αὐτῶν περιουσίαν ἐν Ῥωμανίᾳ, ἣν ἀκολούθως δι' ἀκαμάτου ἐργασίας ἐπολλαπλασίασαν, οὐχὶ χάριν ἑαυτῶν ἢ τῶν συγγενῶν, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς χάριν τῆς πατρίδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὡς οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦσιν, ἀπέμειναν ἄγαμοι καὶ συνεσώρευσαν κτήματα ἐπὶ κτημάτων, ὅπως καὶ ζῶντες πλείονα δωρήσωσι καὶ θνήσκοντες πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν δωρήσωσιν εἰς τὴν πεφιλημένην Ἑλλάδα, καθ' ἃ ἤδη ἐποίησεν ὁ ἀείμνηστος Εὐαγγέλης. Πολλὰ δὲ εἰσὶ πράγματι τὰ μεγαλουργήματα τῆς εὐποιΐας τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἀκάματον φιλοπατρίαν τῶν Ἠπειρωτῶν ἐξαδέλφων. Ἓν ἐκ τῶν λαμπρῶν τούτων καθιδρυμάτων στολίζει τὴν Κωνσταντινούπολιν, μέγα Παρθεναγωγεῖον τὸ Ζάππειον, ἱδρυθὲν καὶ ἀφειδῶς προικοδοτηθὲν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου. Τὸ παιδευτήριον τοῦτο, ἀναδειχθὲν ἤδη ἐκ τῶν ἀρίστων ἐν Τουρκίᾳ, ἁμιλλᾶται πρὸς ἕτερον ὅμοιον, »τὴν Παλλάδα«, ἥτις ἱδρύθη καὶ διατηρεῖται ὑπὸ ἑτέρου ἐθνικοῦ εὐεργέτου, τοῦ Ζαρίφη. Μόνον τὸ Μέγαρον τοῦ Ζαππείου ἀπῄτησεν ἀνάλωμα τριάκοντα χιλιάδων λιρῶν, διατηρεῖ δὲ ὁ αὐτὸς ἀνὴρ συνάμα καὶ πολλὰ μικρότερα ἐκπαιδευτήρια, εἰς διάφορα τῆς Τουρκίας μέρη ἐν οἷς καὶ ἡ Ἀδριανούπολις. Ἀμάραντος ὅμως στέφανος ὀφείλεται ἰδίως εἰς τοὺς δύο ἐξαδέλφους ἐπὶ τῇ ἀνανεώσει ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλλάδι, καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν νεωτέρων χρόνων, τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐκείνων ἀγώνων, οἵτινες τοσοῦτον περίπυστοι ἐγένοντο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν προθέσεως οὐδενὸς ἐφείσθησαν οἱ μεγάθυμοι ἄνδρες, ὁρῶσι δὲ σήμερον εὐφροσύνως ἀμειβομένας τὰς πολυετεῖς αὐτῶν θυσίας.

---

3) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκτὸς τῶν δύο ἄρθρων τοῦ Emile Burnouf ἐν τῇ »Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων« τῆς 1 φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου 1887, ὑπὸ τὸν τίτλον: »La Grèce en 1886, son état materiel, son état moral,« ἐκτὸς ἄλλων τινῶν ἄρθρων ἐν τῇ Nouvelle Revue κατὰ τὸ 1883 καὶ 1884, ὡς καὶ τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ Bulletin Historique τῇ 1 Ἰανουαρίου 1889 ὑπὸ τὸν τίτλον »La Grèce,« τοῦ καὶ πραγματευομένου ἰδίως περὶ τῶν ἱστορικῶν ἐν Ἑλλάδι μελετῶν, μεγάλως ἐνησχολήθησαν ἐπ' ἐσχάτων περὶ τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος οἱ ἐν Γερμανίᾳ σοφοί, ἤτοι ὁ Hans Müller, Griechische Reise und Studien 1887, Ed. Engel, Griechische Frühlingstage, 1887, J. Flach, Der Hellenismus der Zukunft, 1887, καὶ ἄλλοι, οὓς παραλείπομεν. Λίαν ἐνδιαφέρων καὶ πλήρης πληροφοριῶν περὶ τῆς προόδου ἐν γένει καὶ τῆς ἐπὶ διαφόρων καὶ σπουδαίων κλάδων γενομένης ἐργασίας κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν ὑπῆρξε καὶ ὁ λόγος ὁ ἐκφωνηθεὶς τῇ 20 8βρίου 1888 ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ Στ. Δραγούμη ἐπὶ τῇ ἐπισήμῳ ἐνάρξει τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῇ ἐγκαινιάσει τοῦ ἀνεγερθέντος λαμπροῦ Μεγάρου. Ἐφ. »Κωνσταντινούπολις« 25 8βρίου 1888, ἀριθ. 242.

Ο Κ. ΒΡΑΟΥΝ ΖΗΤΕΙ ΑΥΞΗΣΙΝ ΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΤΟΥ.

Ο Τζὼν Βράουν ἦτο πρῶτος ταμίας ἐν τῇ μεγάλῃ κεντρικῇ Τραπέζῃ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐλάμβανε δὲ μηνιαῖον μισθὸν πεντήκοντα ταλλήρων.

Τὴν ἐμπιστευτικὴν ταύτην θέσιν κατεῖχεν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἐφ' ὅσον χρόνον ὑφίστατο ἡ ῥηθεῖσα Τράπεζα, ἥτις εἶχεν ἱδρυθῇ ἀμέσως μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ Τράπεζα αὕτη εἶχεν ἀρχίσῃ ἐκ μικροτάτων ἀφορμῶν καὶ ὑψώθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τοσαύτην ἀκμὴν καὶ εὐπορίαν, ὥστε ἠδύνατο ἤδη νὰ ἁμιλλᾶται πρὸς τὰ πρῶτα τοῦ εἴδους τούτου καταστήματα τῆς Ἀμερικανικῆς πρωτευούσης. Ἀλλ' ὁ μισθὸς τοῦ κυρίου Τζὼν Βράουν οὐδαμῶς ηὐξήθη κατ' ἀναλογίαν τῆς αὐξήσεως ταύτης τῶν πόρων τῆς Τραπέζης. Ναὶ μὲν ὁ Τζὼν Βράουν ἀπήλαυε τῆς ἀπεριορίστου ἐμπιστοσύνης τῶν προϊσταμένων του καί, ὡς πρῶτος ὑπάλληλος ἑνὸς τοσοῦτον σπουδαίου καταστήματος, ἦτο λίαν σεβαστὴ καὶ εὐυπόληπτος προσωπικότης, ἀλλ' αἱ περὶ αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ ἐλπίδες του, μεθ' ὅλην τὴν μα-

κροχρόνιον καὶ ἐπιμελεστάτην ὑπηρεσίαν του καὶ παρὰ τὴν αὐστηροτάτην εὐσυνειδησίαν καὶ τιμιότητά του, οὐδέποτε ἐξεπληροῦντο ἀλλ' ἀείποτε διεψεύδοντο.

Καὶ πάλιν ἦλθε καὶ παρῆλθεν ἡ ὡραία τῶν Χριστουγέννων ἑορτή, καὶ τὰ δῶρα ἦσαν τὴν φορὰν ταύτην ἔτι γλισχρότερα ἢ πρότερον. Ὑπὸ μίαν μόνην ἔποψιν ἡ εὐλογία τοῦ Οὐρανοῦ κατῆλθε καὶ ἐπὶ τὸν Τζὼν Βράουν δάψιλής: τὸ δῶρον τῆς πολυτεκνίας, μὲ τὸ ὁποῖον συνήθως ἡ τύχη φιλοδωρεῖ τὰς ἀπορωτέρας οἰκογενείας, ἐνέσκηψε καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βράουν, καὶ ὑπὲρ τοὺς δώδεκα μικροὺς Βραουνιδεῖς περιέμενον μετὰ παλμῶν τὴν διανομὴν τῶν κατὰ τὰ Χριστούγεννα δώρων. Καὶ ἡ πρώτη ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 188— ἔφερεν εἰς τὸν κύριον Βράουν τὴν συνήθη τῶν ἐλπίδων διάψευσιν. Τὸ νέον ἔτος εἶδεν αὐτὸν καὶ πάλιν καθήμενον διὰ πεντήκοντα τάλληρα τὸν μῆνα παρὰ τῷ γραφείῳ του καὶ ἀριθμοῦντα μεγάλην στιβάδα τραπεζικῶν γραμματίων.

Οἱ εὐτραφεῖς, στρογγυλωτοί, καλῶς ἐξυρημένοι καὶ κομψῶς ἐνδεδυμένοι διευθυνταὶ τῆς Κεντρικῆς Τραπέζης εἶχον μόλις πρὸ μικροῦ περατώσῃ τὴν μεγάλην ἐτησίαν των συνέλευσιν καὶ ἡτοιμάζοντο ἤδη νὰ φορέσωσι τοὺς ἐπενδύτας των, ὅπως ἐπιβῶσιν εἰς τὰς ἔξω πρὸ τοῦ καταστήματος περιμενούσας ἁμάξας των, ὅτε ὁ πρόεδρος, βραδέως κομβόνων τὴν κομψήν του γοῦναν, ἀπηύθυνε μὲ ἀδιάφορον ὄψιν πρὸς τοὺς συναδέλφους του τὰς ἑξῆς λέξεις:

«Ἀκόμη δυὸ λόγια, κύριοί μου! Ὁ πρῶτός μας ταμίας, ὁ κύριος Τζὼν Βράουν, τὸν ὁποῖον ὅλοι γνωρίζετε, μοὶ ἐνεχείρισε μίαν ἐπιστολήν. Ποῦ εἶνε; ποῦ τὴν ἔβαλα; ἐδῶ δὲν εἶνε — οὔτ' ἐδῶ· κάπου τὴν ἄφησα καὶ δὲν θυμοῦμαι, ἢ τὴν ἔχασα ἴσως. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν πειράζει καθόλου. Ἡ ὑπόθεσις εἶνε αὐτή: ὁ κύριος αὐτὸς ζητεῖ αὔξησιν τοῦ μισθοῦ του. Περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἐν γένει δὲν θὰ ἔκρινα ἄξιον νὰ σᾶς κάμω λόγον, ἂν αὐτός ὁ κύριος Βράουν δὲν προσέθετε ἐν τῇ αἰτήσει του καὶ τὴν ἑξῆς αὐτόχρημα γελοίαν παρατήρησιν, ὅτι ἕνεκα τῆς προόδου τῶν ἐργασιῶν μας περνοῦν ἀπὸ τὰ χέρια του μεγαλήτερα χρηματικὰ ποσὰ κάθε ἔτος καὶ ἑπομένως ἡ τιμιότης του ἐκτίθεται εἰς μεγαλητέρους πειρασμούς. Γράφει ὅτι δὲν πρέπει νὰ θέτωμεν εἰς δοκιμασίαν τὴν τιμιότητά του, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείβωμεν οὕτως ὥστε νὰ εἰμπορῇ μὲ ὅλην τὴν ἁπλότητα νὰ τρέφῃ τὴν οἰκογένειάν του. — Ἐγώ, κύριοί μου» προσέθηκεν ὁ πρόεδρος μὲ ψυχρὸν ἐμπορικὸν ὕφος, «δὲν βλέπω κανένα λόγον, νὰ ἀνταποκριθῶμεν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κυρίου Βράουν. Πληρόνεται πλουσιοπάροχα διὰ τὰς ὀλίγας ὥρας τῆς μηχανικῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν κάμνει. Καὶ ἂν ὁ ἀνόητος νομίζει, ὅτι εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς διότι δὲν μᾶς κλέπτει, τότε ἐγὼ εἰμπορῶ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσω ὅτι Δόξα τῷ θεῷ ζῶμεν εἰς πεπολιτισμένην χώραν, τῆς ὁποίας οἱ νόμοι καταδικάζουσι τοὺς κλέπτας εἰς εἱρκτὴν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον δὲν εἶνε ἀνάγκη, νομίζω, νὰ συγκαλέσω πρότερον εἰς συνέλευσιν τοὺς διευθυντάς, ἀλλ' εἰμπορῶ μόνος μου νὰ δώσω τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν εἰς τὸν κύριον Βράουν. Εἶσθε σύμφωνοι;»

«Βέβαια, ἐννοεῖται!» ἀπήντησεν εἷς τῶν διευθυντῶν, μεταστραφεὶς ἀπὸ τῆς θύρας. «Μνημονεύσατε μόνον τοὺς περὶ ἀπάτης καὶ κλοπῆς παραγράφους τοῦ ποινικοῦ κώδικος — αὐτὸ μόνον ἀρκεῖ.»

«Εἰμπορεῖτε νὰ τῷ γράψετε ὡσαύτως» ἀπήντησεν ἄλλος τις καλοθρεμμένος Τζέντλμαν μὲ σαρκαστικὸν ὕφος «ὅτι εἰς ἄνθρωπον κατωτέρας θέσεως δὲν ἁρμόζει καθόλου νὰ ἔχῃ τόσον πολυμελῆ οἰκογένειαν.»

Βάρβαρος γέλως ἀντήχησεν εἰς τοὺς τοίχους τοῦ πολυτελῶς εὐτρεπισμένου Διευθυντηρίου, ὅπερ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἔμεινε κενόν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ Τζὼν Βράουν ἔκειτο ἡ ἑξῆς ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπιστολήν του.

«Πρὸς τὸν Κύριον Τζὼν Βράουν:

Ἀξιότιμε Κύριε!

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Τραπέζης μας μὲ ἐπεφόρτισε νὰ ἀποκρούσω τὴν αἴτησίν σας περὶ αὐξήσεως μισθοῦ. Τὴν, μετρίως εἰπεῖν, παράδοξον δικαιολόγησιν τῆς προτάσεώς σας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν. Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι τώρα διέρχονται διὰ τῶν χειρῶν σας μεγαλήτερα χρηματικὰ ποσὰ ἢ πρότερον, ἐκ τούτου ὅμως ἡ ἐργασία σας κατ' οὐδένα τρόπον ἔγεινε βαρυτέρα. δὲν κοπιάζετε καθόλου περισσότερον ἢ ὅσον κοπιάζει πᾶς ἄλλος ἐκ τῶν πολλῶν ὑπαλλήλων ἄλλων καταστημάτων, διὰ τὸν αὐτὸν μισθόν — πολλάκις δὲ καὶ διὰ μικρότερον ἀκόμη. Ἡ παρατήρησίς σας ὅτι τώρα ἡ τιμιότης σας ἐκτίθεται εἰς μεγαλητέρους πειρασμούς, εἶνε γελοία. Δὲν ἔχομεν καθόλου σκοπὸν νὰ σᾶς δίδωμεν ἰδιαιτέραν ἀμοιβὴν διότι ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ μὴ μᾶς κλέπτετε. Τὴν τιμιότητά σας ἐθεωρήσαμεν πάντοτε ὡς αὐτονόητον καθῆκόν σας, ἄλλως δὲν θὰ σᾶς παρείχομεν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη πάντα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου· σᾶς εἰδοποιοῦμεν δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐλαχίστην ἀταξίαν ἢ παράβασιν τῶν καθηκόντων σας θὰ σᾶς παραδώσωμεν ἀνοικτιρμόνως εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Αἱ πρὸς τὴν Τράπεζαν σχέσεις ὑμῶν, ὅσον εὐάρεστοι ἄλλως καὶ ἂν μᾶς εἶναι, εἶναι καθαρῶς ἐμπορικαί, τῆς ἐργασίας· καὶ δι' ὡρισμένην ἐργασίαν λαμβάνετε τὸν ὡρισμένον μισθόν, ὅστις συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς Διευθύνσεως δὲν δύναται νὰ ὑψωθῇ. Τὰς οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις σας δὲν δυνάμεθα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν. Χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὰ οἰκογενειακά σας, ἀναγκάζομαι ἀκουσίως νὰ κάμω τὴν παρατήρησιν ὅτι τὴν σήμερον οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι κατωτέρων θέσεων ζῶσι πολυτελέστερον ἢ ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ μέσα των, καὶ οὐδέποτε φροντίζουσι νὰ ἐξοικονομῶσι κάτι τι διὰ τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατος. Μία καλὴ καὶ συνετὴ οἰκονομία εἰς τὰ τῆς οἰκογενείας σας θὰ ἔφερε καὶ σᾶς εἰς θέσιν νὰ ζῆτε ἀνέτως μὲ τὸν τωρινὸν μισθόν σας.

Μεθ' ὑπολήψεως — — —»

* * *

Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον συνῆλθον πάλιν οἱ διευθυνταὶ διὰ νὰ συσκεφθῶσι, κατὰ τίνα τρόπον νὰ διαθέσωσι τὸ ὑπάρχον περίσσευμα ὡς ὠφελιμώτατα.

Αἴφνης εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ κύριος Τζὼν Βράουν, χωρὶς προηγουμένως νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, καὶ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν πρόεδρον ἓν φύλλον χάρτου, εἶτα δὲ ἀμέσως ἐξῆλθε πάλιν χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν. Μόλις ἓν πρωτόλεπτον τῆς ὥρας μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Βράουν, ἠκούσθησαν δυναταὶ φωναὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐν

ΦΥΣΑΛΙΔΕΣ ΣΑΠΩΝΟΣ.

Εἰκὼν κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Gabriel Max.

ἡ συνεδρίαζον οἱ διευθυνταί, εἶτα δὲ ἀνεώχθη ἡ θύρα, καὶ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ προέδρου, λέγοντος:

«Βράουν, ἐλᾶτε μέσα, παρακαλῶ!»

»Θά ἔλθω ἀμέσως!» ἀπήντησεν ἡσύχως ὁ Βράουν, καὶ ἐξηκολούθησε βραδέως ν' ἀριθμῇ τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια, εἶτα δὲ τὰ ὤθησε πρὸς τὸν περιμένοντα κύριον, κατέγραψε τὸ ποσὸν εἰς τὸ πρόχειρον βιβλίον, ἔθηκεν ἐν τεμάχιον στυπποχάρτου ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἔτι γραφῆς, ἐτοποθέτησε τὴν γραφῖδα εἰς τὴν συνήθη θέσιν της καὶ ἐπορεύθη μὲ μέτρια βήματα εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διευθυντῶν.

«Τί σημαίνει αὐτό; — Δὲν σᾶς ἐννοοῦμεν — —» «Τί ἱστορίες μᾶς κάνεις;» ἐφώναξαν πολλὰ στόματα, ἀλλ' ὁ Τζὼν Βράουν δὲν ἔχασε καθόλου τὴν ἀταραξίαν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ πρόεδρος ἐφώναξε:

«Ἀλλά, σᾶς παρακαλῶ, κύριοι! Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἐρχόμεθα εἰς καμμίαν συνεννόησιν. Εἰπέτε μου, παρακαλῶ, Βράουν, πῶς πρέπει νὰ ἐννοήσω αὐτὸ τὸ πρᾶμμα; Ἐδῶ μοῦ δίδετε αὐτὴν τὴν σημείωσιν καὶ μοῦ γράφετε ὅτι εἰς τὴν τράπεζάν μας εὑρίσκονται μετρητὰ χρήματα 9647 δολλάρια καὶ 80 ἑκατοστὰ τοῦ δολλαρίου, καὶ ὅτι πρέπει νὰ φροντίσω ὅσον τάχιστα νὰ εὕρω μετρητὰ χρήματα, διότι ἄλλως θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ διακόψωμεν τὰς πληρωμάς'»

«Μάλιστα,» ἀπήντησεν ὁ Βράουν. «Αὐτὸ εἶνε ἀληθές, καὶ πρέπει ἀμέσως νὰ λάβω χρήματα, ἂν δὲν θέλετε ν' ἀποπέμψω τοὺς πελάτας.»

«Καλέ, τί λέτε; μήπως ἐχάσετε τὸ νοῦ σας, ἄνθρωπε; Χθὲς δὲν μᾶς εἴπετε ὅτι εὑρίσκονται 259 648 δολλάρια μετρητὰ εἰς τὸ ταμεῖον; καὶ τώρα ἐδῶ συσκεπτόμεθα πῶς νὰ διαθέσωμεν αὐτὸ τὸ περίσσευμα! Τί ἔγεινε λοιπὸν ἔξαφνα τὸ ἓν τέταρτον ἑκατομμυρίου;»

«Ἀπὸ χθὲς ἔγεινε περιττὴ πᾶσα σύσκεψις περὶ διαθέσεως τῶν χρημάτων,» ἀπήντησεν ὁ ταμίας μὲ ἀτάραχον καὶ σαρκαστικὸν ὕφος: «Ὑπάρχουν ἀκριβῶς τόσα χρήματα εἰς τὸ ταμεῖον, ὅσα εἶναι σημειωμένα εἰς αὐτὴν τὴν σημείωσιν ὁποῦ σᾶς ἔδωκα. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐφρόντισα καὶ ἐτοποθέτησα ὠφελίμως τὰ χρήματα — ἐννοεῖται βεβαίως, ὄχι κατὰ τὸ γοῦστο σας οὔτε πρός ὄφελος ἰδικόν σας — διότι, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, τὰ χρήματα τὰ ἔκλεψα.

Θὰ ἰδῆτε ὅτι ἐκτὸς τοῦ τετάρτου ἑκατομμυρίου λείπουν ἀκόμη 20 ἑκατοστὰ τοῦ δολλαρίου ἀπὸ τὸ ποσόν. Ὡς τακτικὸς ἄνθρωπος ὁποῦ εἶμαι, καθὼς μὲ ἐγνωρίσατε ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ὀφείλω νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι αὐτὰ τὰ 20 ἑκατοστὰ τοῦ δολλαρίου, τὰ ἐξώδευσα εἰς τὸν ἱπποσιδηρόδρομον, τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθην διὰ νὰ θέσω εἰς ἀσφάλειαν τὸν κλοπιμαῖον θησαυρόν.»

«Ἀλλά, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, τί κάνετε; ἀστειεύεσθε, ἢ πραγματικῶς εἶσθε τρελλός;» ἐφώναξεν ὁ πρόεδρος ἔξαλλος ὑπὸ ὀργῆς.

«Ὦ, ὄχι, κύριε πρόεδρε! μὴ ἀνησυχεῖτε χωρὶς λόγο καὶ χωρὶς αἰτία διὰ τὴν ὑγείαν μου. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ὅ,τι σᾶς εἶπα πρὸ μικροῦ: ἐγὼ ἔκλεψα τὰ χρήματα. Ὅλα σας τὰ παράπονα, καὶ ὅλα σας τὰ λόγια εἶναι περιττά. Ἐν τούτοις σᾶς δίδω καὶ πάλιν τὴν φιλικὴν συμβουλήν, νὰ σπεύσετε ἀμέσως διὰ χρήματα, ἰς τὴ στιγμὴ, διότι ἄλλως θ' ἀναγκασθῇ ἡ τράπεζα νὰ διακόψῃ τὰς πληρωμάς της καὶ νὰ κηρυχθῇ χρεωκόπος. Περὶ τῆς κλοπῆς ἔχομεν καιρὸν κατόπιν νὰ ὁμιλήσωμεν ὅσον ἀγαπᾶτε.»

Ἑκόντες ἄκοντες ἠναγκάσθησαν δύο ἐκ τῶν διευθυντῶν νὰ λάβωσι τὸν κόπον, νὰ σπεύσωσιν εἰς τὰς ἰδιωτικὰς των τραπέζας ὅπως φέρωσι χρήματα, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐπανόδου των ἐπεκράτει ἡ μεγίστη ταραχὴ καὶ κατάπληξις ἐν τῷ συνεδρίῳ. Δὲν ἄφινον τὸν Βράουν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ δωματίου, ἀλλὰ ἐβίαζον αὐτὸν εἰς μάτην, ὅπως ἐξηγηθῇ ἀκριβέστερον καὶ εἴπῃ τί ἔγειναν τὰ χρήματα. Ὁ Βράουν ἦτον ὁ μόνος ὅστις οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπώλεσε τὴν ἀπάθειάν του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἔλεγε, ἦτο: «Κύριοί μου, δὲν σᾶς φεύγω, καθὼς βλέπετε. Δὲν ἐπιθυμῶ πρὸς τοῦτοις νὰ διακοπῶσιν αἱ πληρωμαὶ τῆς τραπέζης· περιμένετε μόνον νὰ ἔλθωσιν οἱ δύο κύριοι Διευθυνταὶ μὲ τὰ χρήματα, καὶ τότε σᾶς δίδω ὅλας τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις.»

* * *

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀγωνιώδους προσδοκίας, ἐπέστρεψαν οἱ δύο κύριοι Διευθυνταὶ φέροντες τὰ ἀναγκαῖα ποσά, ἅτινα ἀμέσως καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν δεύτερον ταμίαν, τὸν ἀντικαταστάτην τοῦ Βράουν, μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ κύριος Βράουν ἀναγκάζεται σήμερον νὰ λάβῃ μέρος εἰς μίαν κατεπείγουσαν συνεδρίασιν τῶν Διευθυντῶν. Ὁ δεύτερος ταμίας ἔσεισε περίφροντις τὴν κεφαλὴν, διότι ἤξευρεν ὅτι οὐδέποτε πρότερον συνέβη τοιοῦτόν τι· ἐν τούτοις δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ σκέπτεται περισσότερον περὶ τούτου, διότι οὐδὲν ἄλλο ἦτο καὶ αὐτός εἰ μὴ αὐτόματος, ζωντανὴ ἀριθμητικὴ μηχανή.

Ἀφοῦ ἀπηρτίσθη πάλιν πλήρης ἡ συνεδρίασις τῶν διευθυντῶν, καὶ πάντες ἐκρέμαντο περιδεεῖς ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ταμίου, ἤρχισεν οὗτος:

«Μάλιστα, κύριοί μου, τὸ ἐπαναλαμβάνω: σᾶς ἔκλεψα ἓν τέταρτον ἑκατομμυρίου δολλαρίων. Ὅτε ἔλαβον αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν,» — ἐνταῦθα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του τὴν ἐπιστολὴν τοῦ προέδρου — «καὶ εἶδον ἐξ αὐτῆς, ὅτι ἡ πίστις καὶ ἀφοσίωσις, τὴν ὁποίαν ἔδειξα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου ἐδῶ ἐπὶ μίαν σχεδὸν γενεάν, δὲν ἦτο ἀξία ἑνὸς ὀβολοῦ εἰς τὰ ὄμματά σας, καὶ ὅτι ἀν' ἐναντίας μὲ ἐθεωρεῖτε ὡς ἄψυχον μηχανὴν καὶ ἐνομίζετε ὅτι μόνον τὰς μηχανικάς μου ἐργασίας ὑπεχρεοῦσθε νὰ μοῦ πληρώνετε, τότε εἶπα κ' ἐγὼ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου: Διὰ σὲ, Βράουν, ὑπάρχουν δύο δρόμοι μόνον. Ἢ πρέπει νὰ μείνῃς μηχανὴ εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν καὶ νὰ τρέφῃς τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὴν οἰκογένειάν σου πενιχρῶς, ἐνῷ οἱ κύριοί σου ζῶσιν ἐν ἀφθονίᾳ — ἢ πρέπει ἀμέσως μ' ἕνα κτύπημα νὰ θέσῃς πέρας εἰς τὴν πενίαν σου — ἔσω καὶ μὲ μίαν ἄτιμον πρᾶξιν. Ὡς βλέπετε, κύριοί μου, ἐπροτίμησα τὸ δεύτερον. Ἀφοῦ μάλιστα μοῦ ἦτο τόσον εὔκολον! Δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο παρὰ ν' ἁπλώσω τὸ χέρι μου, διὰ νὰ ἀποκτήσω σημαντικὴν περιουσίαν. Μάλιστα, κύριοί μου, — μὴ μὲ κυττάζετε μὲ τόσο μεγάλα ᾽ματία, μήτε ἀπελπίζεσθε· τὰ πάντα εἶναι τώρα περιττά. Ἐγὼ ἔχω τώρα τὰ χρήματα καὶ δὲν τὰ ἀποδίδω εἰς κανένα ποτέ. Ἂν ἤθελα ν' ἀπαλλαχθῶ ἀπὸ τοῦ φόβου πάσης καταδιώξεως, θὰ κατέφευγα εἰς Καναδᾶ*)· ἐκεῖ θὰ ἤμην ἐν ἀσφαλείᾳ, πρὶν ἀκόμη ἀνακαλύψετε τὴν κλοπὴν. Ἀλλὰ τὸ κλίμα τοῦ Καναδᾶ εἶνε πολὺ δριμὺ διὰ τὴν ἀσθενῆ κρᾶσίν μου. Ἐπροτίμησα λοιπὸν νὰ μὲ παραδώσετε εἰς τὰ δικαστήρια. Παραδώσατέ με. Θὰ μὲ ἐνάξουν ἐνώπιον τῶν ἐνόρκων, ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ αἱ σχέσεις μας ἦσαν πάντοτε τόσον εὐάρεστοι, ὅπως ὁ κύριος πρόεδρος ηὐδόκησε νὰ παρατηρήσῃ, θὰ ὁμολογήσω τὴν ἐνοχήν μου, καὶ θὰ μὲ καταδικάσουν «ἄνευ ἐλαφρυντικῶν λόγων» μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου εἰς τὴν βαρυτάτην ποινὴν, ἥτις εἶνε δέκα ἐτῶν φυλάκισις. Ἕνεκα τῆς καλῆς καὶ ἀμέμπτου συμπεριφορᾶς μου θὰ μοῦ ἀφήσουν ἕνα ἥμισυ ἔτος· ἀφοῦ μάλιστα ὡς ὑπάλληλός σας ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἐσυνήθισα νὰ κάθημαι ἥσυχος καὶ νὰ φέρωμαι ἀμέμπτως. Τὸν χρόνον τῆς φυλακῆς μου θὰ τὸν ἐπωφεληθῶ νὰ μάθω μουσικὴν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἠγάπων, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε ἕνεκα ἐλλείψεως χρόνου δὲν εἰμπόρεσα νὰ ἀφιερωθῶ. Ἐκτὸς τῆς μουσικῆς θὰ ἐπιμεληθῶ νὰ μάθω καὶ μερικὰς νέας γλώσσας· πρὸ πάντων δια τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν εἶμαι κατενθουσιασμένος, διότι εἶνε ἡ γλῶσσα τῆς μουσικῆς. Ὅταν ἔβγω ἀπὸ τὴ φυλακὴ, θὰ εἶμαι τεσσαρακοντούτης, δηλαδὴ θὰ ἔχω ἀκόμη ὅλας μου τὰς δυνάμεις τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας.

(Ἕπεται συνέχεια.)

*) Ὁ Καναδᾶς εἶνε τὸ σύνηθες καταφύγιον τῶν κλεπτῶν, διότι δὲν ὑπάρχει σύμβασις μεταξὺ τῆς χώρας ταύτης καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν περὶ παραδόσεως κακούργων.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕΤ' ΑΛΛΗΛΩΝ.

Μυθιστόρημα ὑπὸ **Ἑρμάννου Χάγβεργ.**

(Συνέχεια.)

Τὰ κοράσια διεπέρασαν τὸν δροσερὸν χῶρον τοῦ σταύλου, ἐν ᾧ εὐωδίαζεν ὁ ξηρὸς χόρτος, ὡς ἂν εἰ πᾶσα καλάμη καὶ πᾶν κάρφος ἀνέπεμπον ἀρωματώδη πνοήν. Περιεσκόπησαν τὰ πάντα, εὗρον τὴν κινητὴν κλίμακα ἐστηριγμένην πρὸς τὸ ἄνω σανίδωμα, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ σταύλου.

Ὅτε ἔφθασαν ἐπάνω, ἀνερριχήθησαν ἐπὶ τῶν σωρῶν τοῦ ξηροῦ χόρτου. Ἐνταῦθα ἡ Καρμελίτα ἀνέβη ἀναρριχωμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὄρους χόρτου καὶ κατῆλθε πάλιν ὀλισθαίνουσα καὶ ἀλλαλάζουσα. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ Ἄννα καὶ ἔξυε τὴν κεφαλὴν, ἥτις ἐκεντήθη ὑπὸ αἰχμηρῶν τινων καρφῶν.

Καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησαν τὸν περαιτέρω δρόμον των ἀναρριχώμεναι ἐπὶ τῶν σωρῶν τοῦ χόρτου καὶ εἶτα πάλιν βυθιζόμεναι καὶ πάλιν κοπιωδῶς διαπορευόμεναι, τέλος δὲ ἔσκαψαν βαθεῖάν τινα ὀπὴν ἐν τινι ὑψηλῷ λόφῳ ἐκ χόρτου, καὶ ἐγκαθιδρύθησαν ἐν αὐτῇ ὡς ἐν δωματίῳ.

Κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἐνεθυμήθη ἡ Καρμελίτα ὅτι εἶχεν ἐν τῷ θυλακίῳ της ὀλίγα τεμάχια σοκολάτας· ἐξήγαγεν αὐτὰ καὶ ἔδωκε τὸ ἥμισυ εἰς τὴν μικράν της φίλην. Ἀφοῦ ἡ Ἄννα ἔφαγε τὸ μερίδιόν της, ἀπέμαξε τὰ χείλη της μὲ τὴν χεῖρα καὶ εἶτα μὲ τὸ περίζωμά της. Ἔπειτα δὲ πάλιν ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των. Ἤδη ἐπρόκειτο νὰ ἀναβῶσι καὶ δευτέραν ὀροφὴν. Ἐνῷ ἡ Καρμελίτα ἐδοκίμαζε τὴν μετακινητὴν κλίμακα, ὅπως βεβαιωθῇ ἂν ἦτο ἀσφαλὴς, ἡ Ἄννα προσεπάθει ν' ἀποσπάσῃ κάρφη τινὰ ἀχύρων, ἅτινα εἶχον ἐμπλεχθῆ εἰς τὴν κόμην τῆς Καρμελίτας.

«Μὴ, ἀφησέ τα!» ἐφώναξε τὸ κοράσιον μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ ἀπέστρεψε τὴν κεφαλήν της· «Ἄφησέ τα, δὲν πειράζουν. Ἔλα. Ἐγὼ ἀνεβαίνω ἐμπρός. Περίμενε ὅσο ν' ἀνεβῶ ἀπάνου κ' ἔπειτα σοῦ κρατῶ τὴ σκάλα ν' ἀνεβῇς κ' ἐσύ. Ἤδη ἀνέβη μετὰ προσοχῆς καὶ προφυλάξεως, ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν ἐπάνω ἐκάθισε εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὀροσθύρας καὶ ἐκράτει τὴν κλίμακα στερεῶς, μὲ ὕφος σοβαρόν.

Οἱ ζωηροί της ὀφθαλμοὶ ἐσπινθηροβόλουν· μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῆς ὀλιγώτερον ἐπιδεξίας φίλης της, μέχρις οὗ καὶ αὕτη ἀνέβη.

Τώρα μόλις ἠσθάνθησαν τὰ παιδία ὅλον τὸ θέλγητρον τῆς μονώσεως καὶ ἐρημίας. Ἐκεῖ ἐπάνω δὲν ἠκούετο τίποτε ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου. Οὐδεμία φωνὴ ἀλέκτορος, οὐδεὶς ἀνθρώπινος φθόγγος, οὐδεὶς θόρυβος τῆς ζωῆς. Εὐρὺς, μέγας χῶρος, ἐν ᾧ τὰ πάντα ἠρέμουν καὶ ἐφαίνοντο οἱονεὶ περιμένοντα ἐν σιωπῇ τὸν χρόνον, ὅστις ἀποκαλύπτει τὰ πάντα.

Πολυάριθμοι ἰστοὶ ἀραχνῶν, ὡς αἰθῶραι μὲ λεπτότατα σχοινία, ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλα ἀτενῆ καὶ ἀκίνητα, ὑπὸ φαιᾶς, ρυπαρᾶς κόνεως κεκαλυμμένα πράγματα ἐν εἴδει σταλακτιτῶν ἐξείχον ἀπὸ τῶν τοίχων ἐν ταῖς σκοτεινοτέραις γωνίαις. Καὶ ἀναρίθμητα βουνὰ χόρτου ὑψοῦντο πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐν ᾧ τὸ δεξιὸν μέρος ἦμενε κενὸν. Πολλοὶ κίτρινοι μικροὶ σωροὶ κόνεως τῶν ξυλοβόρων σκωλήκων ἐκάλυπτον ἐνιαχοῦ τὸ πάτωμα, καὶ ἀπέπεμπον ὁσμὴν δριμυτέραν ἢ ὁ χόρτος τῶν λειμώνων.

Διά τινος σταυροειδοῦς ἀνεωγμένης ὀπῆς τοῦ τειχώματος εἰσήρχετο φῶς εἰς τὸν χῶρον τοῦτον, δι' ἄλλης δὲ τινος ῥωγμῆς εἰσέδυε μάλιστα καὶ στενὴ δεσμὶς ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἐν ᾗ ἀργυρόχροα μόρια κονιορτοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἀπαύστως.

Ταῦτα προσείλκυον τὴν προσοχὴν τῶν κορασίων. Διὰ τοῦτο ἔδραμον μέχρι τοῦ ἄκρου καὶ ἐξήτασαν μήπως εὕρωσι καὶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς περιεργείας των. Καὶ πράγματι εὗρον. Ἀνεκάλυψαν ἕνα φεγγίτην, κεχρωματισμένον μὲ ροπαρὸν κατραμόχρωμα, καὶ συγκρατούμενον ὑπὸ δύο σιδηρῶν ἀγκίστρων. Ἡ μία ἀγκυρὶς ἦτο ἐνηρμοσμένη εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ φεγγίτου καὶ ἐφαίνετο ὅτι εὐκόλως ἠδύνατο ν' ἀποσπασθῇ, ἀλλ' ἡ ἑτέρα εὑρίσκετο τόσον ὑψηλὰ, ὥστε μόλις ἠδύνατο νὰ τὴν ἐγγίσῃ διὰ τῆς χειρὸς ἄνθρ μετρίου ἀναστήματος.

Τοῦτο ἐκτάκτως ἀπησχόλει τὴν Καρμελίταν καὶ τὴν Ἄνναν. Τέλος ἐσκέφθησαν καὶ ἀπεφάσισαν, ἡ Καρμελίτα νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἄννας. Πρὸς τοῦτο ἡ Ἄννα ἔκυψε καὶ ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν τοῖχον. Ἡ Καρμελίτα ἀνερριχήθη ἐπὶ τῶν ὤμων της καὶ μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἀγκυρίδα, ἀλλ' ὅτε αὕτη τρίζουσα ἐξήχθη ἐκ τῆς ὀπῆς, ἡ Καρμελίτα ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἔπεσε ἐπὶ τοῦ πατώματος ὁμοῦ μὲ τὴν Ἄνναν. Ἠγέρθησαν ταχέως, ἀλλ' αἰφνης ἀνελογίσθησαν ὅτι διέπραξαν ὅ,τι δὲν ὤφειλον, καὶ ἐσκέφθησαν νὰ μὴ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐπικίνδυνον ἐργασίαν. Ἡ περιέργεια ὅμως ἐνίκησε τὸν διστα-γμόν των, καὶ ἡ Καρμελίτα ἐκάθισε κατὰ γῆς καὶ προσεπάθει πάλιν ν' ἀποσπάσῃ καὶ τὴν κάτω ἀγκυρίδα.

Ἀφοῦ ἀπέσασε καὶ ταύτην, ἡ Καρμελίτα ἔκλινε ταχέως τὸ σῶμα πρὸς τὰ ὀπίσω, συνέστειλε τοὺς πόδας, εἶτα δὲ πάλιν ταχέως κινηθεῖσα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὤθησε δι' ἰσχυρᾶς κινήσεως τὴν κεχρωματισμένην ὕπαλον καὶ ἀνέωξε τὸν φεγγίτην.

Πυκνὸς κονιορτὸς ὑψώθη συστρεφόμενος καὶ φῶς, ἀὴρ καὶ ἥλιος εἰσέρρευσαν ἐσω.

«Ἀ! ἄ! Τί ὡραῖα!» ἐφώναξαν τὰ κοράσια καὶ παρετήρησαν εἰς τὰ ἔξω. Ἐνώπιόν των ἔκειτο τὸ κτῆμα μετὰ τῶν οἰκοδομῶν του, τὸ μέγαρον, περιβαλλόμενον ὑπὸ δένδρων, οἱ μεγάλοι λειμῶνες, αἱ λάμπουσαι λωρίδες τοῦ ὕδατος τῶν ῥυάκων, καὶ ὄπισθεν τούτων τὸ δάσος μὲ τὰ ὑψηλὰ καὶ σκιερὰ δένδρα.

Ὡσαύτως καὶ τὸ χωρίον μὲ τὸ κωδωνοστάσιόν του ἦτο ὁρατὸν, καὶ ὁ λευκὸς τοῖχος τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως ἐφαίνετο ἐπίσης, καὶ ὄπισθεν τοῦ χωρίου ἐξετείνοντο ἄλλοι ἀγροὶ μὲ ποικιλώτατα χρώματα. Μακρὰν δὲ, ὅπου μόλις ἐξικνεῖτο ἡ ὄψις των, ἐχάνετο ὁ ὁρίζων μὲ τὸ θαυμάσιον, ὑπόφαιον χρῶμά του, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ὁ γαλανὸς θόλος τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾧ ὑψηλὰ νέφη ἐφαίνοντο σχηματίζοντα ὑπερμεγέθη ὄρη.

Καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας των ἁπλοῦτο ἡ καθαρὰ αὐλὴ μὲ τοὺς σιτοβολῶνας καὶ μὲ τοὺς σταύλους, εἰς δὲ τὰ πλάγια ἡ οἰκία τοῦ ἐπιστάτου μὲ τὴν ἐρυθρὰν στέγην της καὶ τα λαμποκοποῦντα παράθυρά της.

Ἐπὶ τῶν σωρῶν τῆς κόπρου ἐσκάλιζον αἱ ὄρνιθες κλώζουσαι καὶ κλίνουσαι τὰς κεφαλάς. Εἷς ἀλέκτωρ ὀρθοῦτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ὕψωνε τὴν κεφαλήν του καὶ ἐτάνυε τὰς πτέρυγάς του, λουόμενος ἐν τῷ ἡλιακῷ φωτί.

Ἀφοῦ τὰ κοράσια ἐκορέσθησαν παρατηροῦντα καὶ δὲν εὑρισκον πλέον νέον τι θέλγητρον τῆς θέας, δυνάμενον νὰ κρατήσῃ δεσμίαν τὴν προσοχὴν καὶ περιέργειάν των, προὐτείνεν ἡ Καρμελίτα νὰ καταβῶσι πάλιν καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κῆπον τοῦ ἐπισκόπου, ἔνθα εὑρίσκετο ἱδρυμένη μία αἰώρα. Ἀλλ' ἤδη ἐσκέφθησαν αἴφνης νὰ δοκιμάσωσι μήπως κλείσωσι πάλιν τὸν φεγγίτην.

Ἡ Καρμελίτα κύπτουσα πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ κρατουμένη ἀσφαλῶς μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἀπὸ τῶν γωνιῶν τοῦ τοίχου ἠδύνατο διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς νὰ συλλάβῃ τὴν ἄλον τοῦ φεγγίτου. Ἡ μικρὰ Ἄννα προσεπάθει νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Ἀλλὰ τῆς μὲν Καρμελίτας τὸ ἔργον προέβαινε βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς, διότι τὸ κοράσιον τοῦτο εἶχεν εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα ἱκανὴν ἐπιδεξιότητα καὶ ἀφοβίαν. Ἡ Ἄννα ὅμως εἰς μάτην προσεπάθει νὰ μιμηθῇ τὴν τολμηρὰν φίλην της, — αἱ κινήσεις της ἦσαν πᾶσαι ἀδέξιαι. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων παρετήρησεν ἡ Καρμελίτα, ἐντελῶς ἀπησχολημένη εἰς τὴν ἐργασίαν της. Αἴφνης δὲ ἤκουσε πλησίον της φοβερὰν κραυγήν, καὶ πρὶν ἡ προφθάσῃ νὰ σκεφθῇ τί συμβαίνει, ἡ μικρὰ Ἄννα ἀπολέσασα τὴν ἰσορροπίαν κατεκρημνίσθη εἰς τὴν αὐλήν.

Ἡ καρδία τῆς Καρμελίτας ἐσταμάτησε. Τὸ δυστυχὲς κοράσιον ἔτρεμε καθ' ὅλα τὰ μέλη, δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπνεύσῃ, ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ κάτω, καὶ εἶτα κατελήφθη ὑπὸ ἀπεριγράπτου φόβου καὶ τρόμου. Οὔτε ἔβλεπεν οὔτε ἤκουε πλέον τίποτε. Ἔδραμεν ἀνὰ τὸ κονιορτῶδες ἔδαφος, κατέβη τρέμουσα τὴν κλίμακα, ἐπήδα ὡς διωκομένη ἔλαφος ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας τοῦ ξηροῦ χόρτου, εὗρε τὴν καταρρακτὴν θύραν, ἔνθα ἦτο ἡρμοσμένη ἡ δευτέρα κλῖμαξ, κατέβη καὶ ταύτην τρέμουσα καὶ κλονουμένη, καὶ φθάσασα κάτω ἔτρεξεν ἀσθμαίνουσα εἰς τὴν αὐλήν. Δὲν ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν Ἄνναν, ἐθεώρει αὐτὴν ἐξ ἅπαντος νεκράν· ἐσκέπτετο μόνον τὴν τιμωρίαν ἥτις τὴν περιμένε. Τὴν τιμωρίαν ἐσκέπτετο μόνον νὰ διαφύγῃ. Ἔβλεπε τὸ φοβερὸν βλέμμα, τὰ ἐξηγριωμένα ὄμματα τῆς μητρυιᾶς, ἤκουε τοὺς σκληροὺς λόγους της:

«Σὺ ἐπλάνησες τὴν Ἄννα. Σοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ πηγαίνῃς εἰς τοὺς σταύλους. Καὶ ὅμως παρέβης τὴν διαταγήν μου. Πρέπει νὰ τιμωρηθῇς.»

Καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ της θὰ ἦτο τὴν φορὰν ταύτην ἐναντίον της. Καὶ τώρα ἤρχετο πάλιν εἰς τὸν νοῦν της ἡ Ἄννα. Ἔβλεπεν αὐτὴν κυλιομένην εἰς τὸ αἷμά της; μὲ τὴν κεφαλὴν συντετριμμένην, ἔβλεπεν αὐτὴν, ψυχορραγοῦσαν, καὶ εἶτα νεκράν.

Φρίκη τὴν κατέλαβεν. Ἐμπρὸς! ἐμπρὸς! Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν εἰς τὴν λεωφόρον, ἥτις ἦγεν εἰς τὸ πλησιέστατον χωρίον. Ὁ ἱδρὼς ἔρρεε κρουνηδὸν ἀπὸ τοῦ μετώπου της, ἡ ἀναπνοή της ἔγεινε ταχυτάτη καὶ ἀγωνιώδης, οἱ ὀφθαλμοί της ἐφλέγοντο, τὸ πρόσωπόν της ἦτο κάτωχρον, καὶ τὰ μέλη της ἐναρκοῦντο.

Τί ἔμελλε νὰ συμβῇ, καὶ αὐτὴ δὲν εἴξευρε. Μόνον μακρὰν, μακρὰν! Νὰ φύγῃ, καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον.

Ἰδοῦσα μακρόθεν ἐρχομένους ἀνθρώπους, ἔκαμψε τὴν ὁδὸν καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὸ μικρὸν δάσος, ὅπερ ἐξετείνετο παρὰ τὴν λεωφόρον. Τὸ δάσος τοῦτο ἀπέκρυπτεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Ἂν ἐξακολούθει κατ' εὐθεῖαν τὴν πορείαν της, θὰ ἔφθανε πάλιν εἰς τὴν λεωφόρον δι' ἄλλου δρόμου.

Ἐν τῷ δάσει ἦτο δροσερὸς ὁ ἀὴρ καὶ ἀρωματώδης ὁσμὴ ἐξεπέμπετο ἐκ τῶν δρυῶν καὶ τῶν ἐλάτων. Ὁ ἥλιος ἐλαμπύριζε τόσον ὡραῖα διὰ μέσου τῶν ἀραιοτέρων δένδρων καὶ ἐχρύσωνε κατὰ διαστήματα τὸ ἔδαφος, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμβῇ τίποτε ἔκτακτον ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ ἥλιος καὶ τὸ δάσος δὲν εἶξευρον τίποτε περὶ ἑνὸς ἀπειθοῦς κορασίου, τίποτε περὶ τῆς νεκρᾶς Ἄνναος.

Ἦτο ἄρά γε πράγματι νεκρά; Ἴσως — Ἀλλ' ἂν δὲν ἀπέθανε, θὰ ἔκειτο βεβαίως ἐν τῇ κλίνῃ μὲ τεθραυσμένην τὴν κεφαλὴν, καὶ αὐτὴ — ἡ Καρμελίτα — ἦτον ἡ ἔνοχος. Κατὰ τὴν ἐσπευσμένην πορείαν της προσέκρουσεν ἐπὶ ἑνὸς νεαροῦ στελέχους δένδρου· εἷς σπίνος ἀπέπτη τερετίζων· ἄγριαι περιστεραὶ ἐγόγγυζον ἐκεῖ πλησίον.

Ἐξ ὅλων τούτων ἐτρόμαξε περισσότερον τὸ κοράσιον. Ἐξηκολούθησε νὰ τρέχῃ περαιτέρω. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς ψυχῆς της ἡ Καρμελίτα ἀπεπλανήθη τοῦ δρόμου της. Ἀνελογίσθη τοῦτο, ἐσταμάτησε καὶ ἔστρεψε τὰ βλέμματα εἰς τὰ πέριξ. Τὰ ὑποδήματά της ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ κονιορτοῦ, εἰς τὰς περικνημίδας της ἦσαν ἐμπεπηγμένα ἄχυρα καὶ κάρφη, καὶ κατὰ τὴν ἐσπευσμένην διὰ τοῦ δάσους πορείαν εἶχον προσκολληθῇ εἰς τὰ ἐνδύματά της ξηρά τινα κολλητικὰ φυτά. Μηχανικῶς ἐκινήθησαν αἱ χεῖρές της ὅπως τὰ ἀπομακρύνωσι. Τώρα αἴφνης ἤκουσε θροῦν τινα μεταξὺ τῶν φύλλων. Ἐν ζῶον — εἷς λευκὸς κόνικλος ἐφάνη τραγανίζων τὰ φύλλα εὐχύμων βλαστῶν. Καὶ ὁ κόνικλος ἐγνώριζε τὴν Καρμελίταν. Πῶς ἦλθε τὸ ζῶον αὐτὸ ἐδῶ εἰς τὸ δάσος; Ἐξ ἅπαντος θὰ ἔφυγε, θὰ ἐδραπέτευσεν ὅπως αὐτὴ ἡ ἰδία.

Ἤδη ὁ νοῦς της ἀπησχολήθη ἐπί τινας στιγμὰς μὲ τὸ ζῶον ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπηθύνετο πρὸς αὐτὴν τὸ πρόσωπόν του μὲ τοὺς ἀφηρημένους, ἐρυθροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκίνει τὰ μακρὰ, λευκά του ὦτα.

Ἡ Καρμελίτα ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ τὸν κόνικλον. «Ἔλα δῶ! Ἔλα!» τῷ ἐφώναξε σιγά. Ἀλλὰ κατὰ τὰς δοκιμὰς ταύτας ἀνεμνήσθη καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ σταύλῳ κονίκλων, ἐντεῦθεν δὲ ἐπῆλθεν αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τῆς αὐλῆς, τοῦ ἐπιστάτου — τῆς Ἄννας — τῆς μητρὸς — τῆς μητρυιᾶς της — —

Ἠσθάνετο πεῖναν καὶ δίψαν. Ἐκεῖ πέρα εὑρίσκοντο χαμαικέρασα, τὰ πλεῖσα εἰσέτι πράσινα μὲ ἐρυθρὰς στιγμὰς, παρέκει ὅμως εὑρίσκοντο καὶ ὡρίμα, εὐχυμα μεταξὺ τῶν φύλλων. Ἐπῆγε καὶ ἔδρεψεν ὀλίγα, τὰ ἔφαγε, καὶ εἶτα ἤρχισε νὰ κλαίῃ, νὰ χέῃ δάκρυα πικρά.

Τὰ δάκρυα ἔπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν της. — Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀραιοῦ δάσους, ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται ψύχος. Τώρα ἐπῆλθεν ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ καταπόνησις καὶ ἐξάντλησις μετὰ τὴν ταραχήν.

Ἀλλ' εὑρίσκετο εἰσέτι ἐν τῷ μικρῷ δάσει, πλησίον τοῦ κτήματος. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ταχέως, ἐμπρός! Ἤρχισε πάλιν νὰ τρέχῃ, μὲ προκεκλιμένον τὸ σῶμα, εἰς τὰ ὀπίσω, ἀνυπομόνως προσπαθοῦσα νὰ ἐπανεύρῃ τὴν λεωφόρον. Ἔτρεχε κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ἐπὶ ἡμίσειαν σχεδὸν ὥραν εἰσέτι. Ἀλλ' ὅτε τέλος εἶδε μακρόθεν τὴν ὁδὸν, ἐνεθυμήθη ὅτι καὶ πάλιν ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ ἀνθρώπους, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ διαπορευθῇ πάλιν τὸ δάσος καὶ νὰ τρέξῃ εἰς τὸ χωρίον, διὰ μέσου τῶν λειμώνων καὶ τῶν ἀγρῶν. Τώρα πλέον δὲν ἐφοβεῖτο μόνον τὴν μητέρα της ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλησίον τοῦ κτήματος, ὡς ἔχοντας γνῶσιν τοῦ φοβεροῦ συμβάντος.

Τὴν φορὰν ταύτην ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν διὰ τοῦ δάσους καὶ εὗρε πράγματι τὴν ἐσχατιὰν αὐτοῦ, χωριζομένην ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς λειμῶνος δι' εὐρείας καὶ καταφύτου τάφρου.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς τάφρου ἔκειτο εἷς λίθος. Τὸ ὕδωρ κατέρρεεν βραδέως καὶ λαμπυρίζον ἐκάλυπτε τὴν ἀνώμαλον ἐπιφάνειάν του.

Ἴσως θὰ κατωρθοῦτο ἡ διάβασις. Ἀπητεῖτο τόλμη. Ἡ Καρμελίτα διεπέρασε μετὰ κόπου τὰς λόχμας, κατέβη μετὰ προφυλάξεως τὸ χεῖλος τῆς τάφρου, καὶ ἐδοκίμασε μὲ τὸν πόδα τὴν στερεότητα τοῦ ἐδάφους. Ὄχι, δὲν γίνεται. Εἶδε καλάμους παρὰ τὸ χεῖλος τῆς τάφρου, ἀλλ' ἐκεῖ καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο τελματῶδες. Καὶ ὁ λειμὼν ἦτο τόσον ὡραῖος, τόσον ἤρεμος! Ἄνθη καὶ χόρτα εὐωδιάζον, — ὁ ἀνήσυχος καὶ μελῳδικὸς βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν κηφήνων ἐπλήρου μαλακῆς, ὀνειροπόλου μουσικὴς τὸν θερμὸν ἀέρα.

Ἤδη ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τῆς Καρμελίτας ἓν καλὸν σχέδιον. Ἀφέρεσεν ἀπὸ τῶν ποδῶν της τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς περικνημίδας, ἔλαβεν αὐτὰς εἰς τὰς χεῖρας, καὶ προσεπάθει νὰ διαβῇ γυμνόπους διὰ τοῦ ὕδατος τῆς τάφρου. Ἀλλ' αἴφνης ἐβυθίσθη ὁ ἐταστικὸς αὐτῆς ποῦς εἰς τὸ ἰλυῶδες ἔδαφος, καὶ ὁσμὴ λάσπης ἀνέβη ἐκ τοῦ ἀνασκαλευθέντος, κοιμωμένου πυθμένος. Ὑπεχώρησε πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ παρετήρησεν ἀφηρημένη τὰ πέριξ· Ἡ ἀρωματώδης πνοὴ τῶν λειμώνων καὶ ἡ μοσχοβόλος ὁσμὴ τῶν ἀγελάδων προσέπνευσεν αὐτῆ.

Καὶ τώρα αἴφνης τὸ κοράσιον ἤκουσεν ὄπισθέν του θόρυβον. Βαρέα, δυσκίνητα βήματα ἠκούοντο πλησιάζοντα. Συνάμα δὲ ἤχος κωδώνων, καὶ εἶτα κρότος θραυομένων κλώνων· μέχρις οὗ τέλος ἐνεφανίσθησαν μεταξὺ τῶν θάμνων κεφαλαί, — δύο μεγάλαι μελαγχροιναὶ κεφαλαὶ μὲ ὡραίους ἠγριωμένους ὀφθαλμοὺς.

Ἡ Καρμελίτα ἐτρόμαξε πολύ. Αἱ ἀγελάδες παρετήρουν αὐτὴν μὲ ἀτενῆ βλέμματα· ἡ μία ἐμυκήθη δυνατὰ, ὡσεὶ ζητοῦσα βοήθειαν. Καὶ τὸ κοράσιον πεφοβισμένον, τεταραγμένον καὶ ἀμηχανοῦν, ἔτι δὲ καὶ τὴν προσπέλασιν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ κτήματος φοβούμενον, ἔρπασε μετὰ σπουδῆς τὰ ὑποδήματα μὲ τὰς μικράς του χεῖρας, ἀνέβη πάλιν ἐπάνω εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου, καὶ περιφρονοῦν τὰς κνίδας αἵτινες ἐκέντουν τοὺς γυμνούς του πόδας ὥρμησε πάλιν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ δάσους. Καὶ αἱ ἀγελάδες ἔτρεχον ἐπίσης ὄπισθεν τοῦ κορασίου. Ἐνόμιζε τοὐλάχιστον ὅτι ἤκουε τὰ βήματά των. Ἤκουε τὸν δοῦπον τῶν ποδῶν των καὶ τὸν ἦχον τῶν κωδώνων των. — Ἐπὶ τέλους ἔπαυσε πᾶς θόρυβος καὶ ἐγένετο ἠρεμία.

Τί νὰ κάμῃ λοιπὸν τώρα; νὰ ἀναζητήσῃ πάλιν τὴν λεωφόρον; Ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὴν ὀρθὴν διεύθυνσιν καὶ ὥρμησε πάλιν ἐμπρός. Οὕτω ἐκ νέου ἤρχισε τὴν πορείαν καὶ ἔτρεχεν ἐπὶ ἡμίσειαν ἴσως ὥραν ἀκόμη. Ἀλλ' οἱ πόδες της ἐπληγώθησαν καὶ ἐπόνουν καθ' ὑπερβολὴν. Μία ἀκανθα ἢ αἰχμηρόν τι λιθάριον ἐτρύπησε τὴν πτέρναν της. Ὁ πόνος, ὁ κόπος, ἡ παντελὴς ἐξάντλησις τῶν δυνάμεών της ἐνίκησαν τὸν φόβον καὶ διήγειραν ἐν αὐτῇ τὸν πόθον τοῦ ὕπνου. Ἐζήτησε καὶ εὗρε ἡσυχόν τινα θέσιν.

Πόσον ὡραία, ἡσυχα καὶ ἀναπαυτικὰ ἦσαν τὰ ξηρὰ, τὰ συσσωρευμένα ταῦτα φύλλα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξηπλώθη. Σκιαζομένη ὑπὸ τῶν κλώνων νεαρᾶς τινος ἀκακίας, ἥτις ἐβλάστησεν ἐνταῦθα τυχαίως ἐκ τοῦ σπόρου τὸν ὁποῖον ὁ ἄνεμος εἶχεν ἁρπάσῃ καὶ παρασύρῃ, περιβαλλομένη καὶ σχεδὸν ἐντελῶς περικλειομένη ὑπὸ ταπεινῶν, πυκνῶν καὶ εὐωδιώντων θάμνων, ἀνέπαυσεν ἡ Καρμελίτα ἐλευθέρως, ὡσεὶ ἀνακουφισθεῖσα ἀπὸ τῶν πολλῶν βασάνων τῆς ψυχῆς της.

Ἀπέκοψε φύλλα καὶ ἐκαθάρισε δι' αὐτῶν τοὺς πόδας της ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ· μὲ τὸν σιέλόν της ἐπράϋνε τὴν ἀλγηδόνα τῆς πληγῆς, εἶτα φορέσασα πάλιν τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς περικνημίδας, ἔδρεψε τριφύλλιον καὶ ἔφαγε. Εἶτα δὲ κατεκλίθη ὑπτία καὶ ἠτένισε τὸν γαλανὸν οὐρανόν. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἐγέλα καὶ ὁ ἥλιος ἐθάμβωνε τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ τὸ δάσος ἔπεμπε τὰς ἀποναρκωτικὰς πνοάς του, καὶ τὸ κοράσιον ἀπεκοιμήθη.

Ἡ Καρμελίτα ἐκοιμᾶτο καὶ ὀνειρεύετο, ὅτι ὁ πατήρ της τὴν ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ αὐτὴ τὸν ἠσπάζετο καὶ ἔκλαιε δάκρυα χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Καὶ ἡ μικρὰ Ἄννα ἐπαίζε μὲ τὴν κούκλαν της. Ἡ Καρλότα καὶ ὁ Φριδερίκος Θεῖσεν, ὁ γηραλέος ἀμαξηλάτης ἔλεγον, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς Καρμελίτας δὲν εἶνε θυμωμένη, καὶ ὅτι τὴν συνεχώρει.

Ὅτε δ' ἐπῆλθε τὸ ἑσπερινὸν λυκόφως, καὶ ἡ φύσις ἐλαφρῶς χασωμένη περιέβαλλε τὸ δάσος, τοὺς λειμῶνας καὶ τοὺς ἀγροὺς σκοτεινότερον πέπλον, καὶ τὰ ζῶα παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν νυκτερινὴν ἀνάπαυσιν, — ὅτε τέλος ἠπλώθη τὸ σκότος καὶ ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ἡ ἀνακουφίζουσα πᾶσαν θλῖψιν καὶ πᾶσαν ἀλγηδόνα, τὸ κοράσιον ἐκοιμᾶτο εἰσέτι καὶ ὠνειρεύετο ἀκόμη εὐτυχῆ, μακάρια ὄνειρα.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.

1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελ. 233).

2. ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ. Εἰκὼν ὑπὸ L. Alma Tadema (ἐν σελ. 228—229).

Ὁ διάσημος ἐν ἡθογραφίαις πρὸ πάντων καλλιτέχνης παρουσιάζει ἡμῖν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἔργῳ του σκηνήν τινα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος: νεαρὸν ῥαψῳδὸν ἀπαγγέλλοντα εἰς ἐπήκοον μέρη τινὰ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου. Ἑκάστη τῶν περικαλλῶν μορφῶν παρουσιάζει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὴν πλήρη πραγματικότητα τῶν κλασσικῶν ἐκείνων χρόνων, ἕκαστον ἐκ τῶν εὐειδῶν καὶ εὐγενῶν τούτων προσώπων ἐκφράζει τόσον ζωηρῶς τὴν σύντονον προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, μεθ' οὗ ἅπαντες παρακολουθοῦσι τοὺς λόγους τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὥστε ἀνεπαισθήτως μετατιθέμεθα καὶ βυθιζόμεθα εἰς τὴν σκηνὴν ἐκείνην. Τὰ ἔργα τοῦ καλλιτέχνου L. Alma Tadema, ὅστις τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα πρὸ πάντων ἐξέλεξεν ὡς ἔδαφος τῆς ἐνεργείας του, ἐξέχουσι διὰ τῆς λεπτότητος καὶ ἀκριβείας τῶν γραμμῶν, δι' ἀληθοῦς καὶ συγχρόνως ἁβρᾶς μεταχειρίσεως τῶν χρωμάτων μετὰ τῶν σπουδαίων δὲ τούτων τεχνικῶν ἀρετῶν συνδέουσι καὶ τὸ προτέρημα τῆς πραγματικῆς ἀκριβείας, ἥτις εἶνε ἀποτέλεσμα ἐμβριθοῦς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος ἐν γένει καὶ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἀρχαιολογίας ἰδίᾳ.

Ὁπόσον ἠρεσκον τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου τοῖς ἀρχαίοις, εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν, δυνάμεθα δὲ νὰ κρίνωμεν καὶ ἐκ τοῦ νῦν ἐπικρατοῦντος ὑπὲρ αὐτῶν ἐνθουσιασμοῦ. Ὁ Ὅμηρος ἦν ἡ ἐθνικὴ βίβλος σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἀρρενωπὴ Ἰλιάς, ἥτις παρεβλήθη πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, διὰ τῶν ἡρωϊκωτάτων μαχῶν καὶ μονομαχιῶν ἐξῆρε παντὸς τὸ φρόνημα, ἡ δὲ ἀφελὴς Ὀδύσσεια, ἥτις παρεβλήθη πρὸς τὸν δύοντα ἥλιον, διὰ τῶν μαγευτικῶν πλανῶν καὶ ῥωμαντικῶν περιπετειῶν τοῦ Ὀδυσσέως ἔτερπε τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν. Ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ πανηγύρει, ἐν πάσῃ συνανασροφῇ πολὺς ἦν ὁ Ὅμηρος. Αὐτὸς ὁ νεῶν κατάλογος, ὅστις νῦν μᾶλλον ἀνίαν ἢ τέρψιν φέρει, ἀναγιγνωσκόμενον ἦν τότε ἀντικείμενον μεγίστου ἐνδιαφέροντος καὶ πᾶσα πόλις μνημονευομένη ἐν αὐτῷ ἐθεωρεῖτο εὐτυχής. Ἡ δύναμις τῆς Ὁμηρικῆς παραστάσεως καὶ ἡθογραφίας, ὡς ἀπέδειξεν ὁ χρόνος, εἶνε ἀνυπέρβλητος· γνώριμός ἐστι τοῖς πᾶσιν ὁ Ζεὺς κραδαίνων δι' ἑνὸς νεύματος τὸν Ὄλυμπον καὶ ὁ Ποσειδῶν, ὃς ἐκ τῆς δασώδους κορυφῆς ὄρους τινὸς τῆς Θρᾴκης καθορῶν τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Τρῴων δαμαζομένους:

αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσετο παιπαλόεντος
κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη
ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
Τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰών, τὸ δὲ τέταρτον ἵκετο τέκμωρ.

Μεγαλοπρεπέστερον ἅμα καὶ ἀφελέστερον μεγαλεῖον θεοῦ οὐδέποτε παρεστάθη· νομίζει τις ὅτι βλέπει γίγαντά τινα ὑπεράνθρωπον, ὅστις ἵνα διέλθῃ μέγα γεωγραφικὸν διάστημα τρὶς μὲν ὑψοῖ τὸν πόδα, τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ βῆμα φέρει αὐτὸν εἰς τὸ τέρμα. Φυσικωτάτη ἄρα εἶνε ἡ παράστασις τοῦ ζωγράφου ποιήσαντος τοὺς ἀκροωμένους σχεδὸν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ῥαψῳδοῦ γεγραμμένους.

3. ΦΥΣΑΛΙΔΕΣ ΣΑΠΩΝΟΣ. Εἰκὼν κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Gabriel May (ἐν σελ. 233.)

Πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὴν πρωτότυπον εἰκόνα, τὴν ἐλαιογραφίαν, νὰ βυθισθῇ ὁλοψύχως ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς, νὰ δεσμευθῇ ὑπὸ τοῦ θελγήτρου τῶν θαυμασίων χρωμάτων της, ὅπως δυνηθῇ νὰ κατανοήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ κατ' ἀξίαν τὸ ἀριστοτέχνημα τοῦτο, ἐν τῇ ἀπεργασίᾳ τοῦ ὁποίου ὁ καλλιτέχνης ἀνέπτυξεν ὅλην αὐτοῦ τὸν ὑπέροχον δεινότητα. Ὁ Γαβριὴλ Μὰξ ἀγαπᾷ μὲν ἐξαιρετικῶς τὸ βαρύθυμον καὶ μελαγχολικὸν καὶ ἐνασμενίζεται εἰς τὸ ἐξόχως αἰσθητὸν ἐν τοῖς ἔργοις του, ἀλλ' ὅ, τι δημιουργεῖ μὲ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ ταύτην τάσιν εἶνε πάντοτε μέγα καὶ ἀντάξιον τῆς τέχνης του. Ἓν ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ καλλιτεχνημάτων εἶνε καὶ ἡ ἐλαιογραφία «Seifenblasen» (σαπουνόφουσκες), ὡς ἐπέγραψεν αὐτὴν συμβολικῶς, ἧς τὴν ἀναπαραγωγὴν ἐν ξυλογραφίᾳ δημοσιεύομεν σήμερον.

Περικαλλὴς, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς θεωρίᾳ ὀνειροπόλως βεβυθισμένη νεᾶνις μὲ τὸν γυμνὸν, θαυμασίως ἐσχηματισμένον βραχίονα κρατεῖ τὸ κάτοπτρον, ἐξ οὗ ἀντανακλᾶται καὶ ἐξαστράπτει ἡ θαυμασίως ὡραία μορφή της, σοβαρὰ καὶ μελαγχολική. — Ὅσῳ μακρότερον χρόνον καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐπισταμένως θεωρεῖ τις τὴν εἰκόνα μὲ τὰ μαγευτικὰ αὐτῆς χρώματα, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀποσπᾶται ἐκ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου καὶ αἴρεται εἰς τὸν ἰδεώδη κόσμον τοῦ κάλλους, ὃν δημιουργεῖ ἡμῖν ἡ φαντασία τῶν καλλιτεχνῶν. Ἄρρητον δέ τι συναίσθημα μελαγχολίας καταλαμβάνει ἡμᾶς ἐννοοῦντας τὴν ἀλληγορίαν τῆς εἰκόνος. Ἡ περικαλλὴς γυνὴ, μὲ τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο κάλλος ὅπερ δεσμεύει ὅλας ἡμῶν τὰς αἰσθήσεις, εἶνε, καὶ αὐτὴ πομφόλυξ, φυσαλὶς σάπωνος, ἀντανακλῶσα νῦν ὅλην τὴν μαγευτικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν χρωμάτων ἀλλὰ μετ' οἰ πολὺ, αἴφνης, ἡ ἐλαχίστη πνοὴ δύναται νὰ διαρρήξῃ τὴν πομφόλυγα, ν' ἀποσυνθέσῃ αὐτὴν εἰς ἀόρατα ἄτομα καὶ νὰ τὴν ἀφανίσῃ εἰς τὸ μηδὲν, εἰς τὸ ἄπειρον τοῦ χώρου.

Πῶς ἐγίνοντο τὰ βιβλία παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις. Ἂν εἴπωμεν ὅτι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἡ βιβλιεμπορία ἤκμαζεν ὅσον καὶ σήμερον, θὰ φανῇ εἰς τινας ἀπίστευτον, ἀναλογιζομένους τὰς προόδους τῶν ἡμετέρων χρόνων ὡς πρὸς τὰ μηχανικὰ μέσα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν βιβλίων. Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ τότε ὑπῆρχον ἐκδοτικὰ καταστήματα μεγάλα καὶ μέσα ἱκανὰ πρὸς ταχύτατον πολλαπλασιασμὸν βιβλίων, ἁπλούστερα μὲν ἀλλὰ μηδαμῶς ὑπολειπόμενα, σχετικῶς δὲ μάλιστα καὶ ὑπερτεροῦντα τῶν σημερινῶν ὑπό τινας ἐπόψεις. Οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι βιβλιοπῶλαι θὰ ἠδύναντο ἐπιτυχῶς ν' ἀνταγωνισθῶσι πρὸς τοὺς σημερινοὺς, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς σημαντικωτέρους οἴκους, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀξίαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τιμὴν, εἰς ἣν παρεῖχον τὰ βιβλία, ἤτοι κατὰ τὴν εὐθηνίαν. Αἱ ἑταιρεῖαι τῶν Ῥωμαίων βιβλιοπωλῶν (οἱ socii) εἶχον τὸ προτέρημα ὅτι ἕκαστον ἀντίτυπον ἢ μᾶλλον ἀντίγραφον ἑνὸς ἔργου, καί τοι γεγραμμένον διὰ χειρὸς ἀνθρωπίνης, ἐστοίχιζεν εἰς αὐτοὺς ὀλίγιστα χρήματα. Τοῦτο κατωρθοῦτο διὰ τῆς δουλείας. Ἡ συντήρησις δούλων δὲν ἦτο λίαν δαπανηρά, οἱ δὲ socii διετήρουν 2000 δούλους ἀντιγραφεῖς. Ὑποτεθείσθω, γράφει Ἄγγλος τις φιλόλογος ἐν τῷ «Book Lore», ὅτι ἐρωτῶμεν ἐκδότην τινὰ ἐν Λονδίνῳ, εἰς ποίαν τιμὴν δύναται νὰ μᾶς κάμῃ μίαν ἔκδοσιν 2000 ἀντιτύπων τοῦ 8. βιβλίου τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Μαρτιαλίου. Ἂν μᾶς ὥριζε τὴν τιμὴν εἰς 60 περίπου ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου (1/2 σελίνι), δὲν θὰ μᾶς ἐφαίνετο πολὺ ἀκριβός. Ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἐστοίχιζε μόλις 50 λεπτὰ περίπου κατὰ τὰ σημερινά μας χρήματα. Βεβαίως οἱ Ἄγγλοι ἐκδόται εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ κάμνωσι περισσότερα ἔξοδα ἢ οἱ ἐκδόται τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως οἱ τυπογράφοι ἐν Ἀγγλίᾳ κέκτηνται, ὡς οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, πάσας τὰς νεωτάτας καὶ τελειοτάτας μηχανάς, καὶ ὅμως δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀνταγωνισθῶσι πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἐν Ῥώμῃ ὁμοτέχνους των κατὰ τὴν ταχύτητα τῆς ἐργασίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ἐκδόται ἠδύναντο διὰ τῶν ἀντιγραφέων νὰ τελειώσωσιν ἕνα τόμον (εἰς χιλιάδας ἀντιγράφων) ταχύτερον ἢ ὅσον δύνανται οἱ σημερινοὶ διὰ τῆς στοιχειοθετήσεως καὶ τῆς τυπώσεως. Ἂς ὑποθέσωμεν, λέγει ὁ ἄνω μνημονευθεὶς Ἄγγλος, ὅτι ζητοῦμεν παρά τινος μεγάλου ἐν Λονδίνῳ ἐκδότου, νὰ μᾶς ἑτοιμάσῃ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου 1000 ἀντίτυπα τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Μαρτιάλη, ὅπερ περιέχει πεντακισχιλίους καὶ τεσσαράκοντα στίχους. Θὰ μᾶς ἀπεκρίνετο ὅτι, ἂν ἀφῆσῃ κατὰ μέρος πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καὶ ἐπασχολήσῃ ὅλον του τὸ προσωπικὸν, θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς παραδώσῃ τὰ αἰτηθέντα χίλια ἀντίτυπα ἐντὸς ἓξ ὡρῶν, οὐχὶ πρότερον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἴσως θ' ἀναγκασθῇ νὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλους ἀκόμη ἐργάτας, πρὸς στοιχειοθέτησιν, δίπλωσιν τῶν φύλλων κτλ. κτλ. Ὅστις γνωρίζει τὰ τυπογραφεῖα, εἰξεύρει πόσην σύγχυσιν καὶ πόσην ἐνόχλησιν θὰ παρεῖχε μία τοιαύτη παραγγελία.

Ὑποθέσωμεν τώρα ὅτι ἡ αὐτὴ παραγγελία ἐδίδετο πρὸ δεκαοκτὼ ἢ δεκαεννέα ἑκατονταετηρίδων εἰς ἐκδοτικόν τι κατάστημα ἐν Ῥώμῃ. Καὶ ἐνταῦθα ἐπίσης θὰ ἐτίθετο κατὰ μέρος πᾶσα ἄλλη ἐργασία πρὸς ὅσον οἷόν τε ταχυτάτην ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας μας, ἤτις ὅμως ἐνταῦθα θὰ προὐξένει ὀλιγωτέραν ἀνησυχίαν καὶ σύγχυσιν, διότι θὰ ἐξετελεῖτο πολὺ ἁπλούστερον. Εἶνε πολὺ εὐκολώτερον νὰ ἐπασχολήσῃ τις μέγα πλῆθος ἀντιγραφέων μὲ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἐργασίαν, παρὰ ὅλον τὸ ὑλικὸν καὶ ὅλον τὸ προσωπικὸν ἑνὸς μεγάλου τυπογραφείου. Τὸ δὲ τελικὸν ἐξαγόμενον θὰ ἦτο διὰ τὸν ἐκδότην λίαν ταπεινωτικὸν· διότι ὁ ἀρχαῖος Ῥωμαῖος ἀνταγωνιστής του θὰ μᾶς παρέδιδε τὰ χίλια ἀντίγραφα ἐντὸς μιᾶς μόνης ὥρας, τουτ' ἔστι πέντε ὥρας ταχύτερον ἢ ὁ Ἄγγλος τυπογράφος. Τοῦτο μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος Μαρτιάλης λέγων:

. . . haec una peragit librarius hora.

(Τὴν ἐργασίαν ταύτην τελειώνει ὁ βιβλιοπώλης εἰς μίαν ὥραν.)

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι μὲ τὰ «ἀπηρχαιωμένα» τεχνικὰ μέσα των ἠδύναντο εἰς δεδομένας τινὰς περιστάσεις νὰ κατορθώνωσι μεγαλήτερα πράγματα ἢ τὰ σημερινά μας τυπογραφεῖα μὲ ὅλας των τὰς νεωτάτας καὶ τελειοτάτας μηχανάς. Ἐνοεῖται βεβαίως ὅτι, ἀφοῦ τελειώσωσιν αἱ πρῶται δυσκολίαι τῆς στοιχειοθετήσεως καὶ τῶν λοιπῶν προπαρασκευαστικῶν ἔργασιῶν καὶ ἀρχίσωσι τὰ πιεστήρια νὰ ἐργάζωνται, τότε πλέον ἐπέρχεται ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ ἀντιγραφεὺς ἀρχίζει πλέον νὰ ὑπολείπηται τῆς τυπογραφικῆς μηχανῆς τόσον, ὅσον ὁ πεζοπόρος ὑπολείπεται μιᾶς σιδηροδρομικῆς ἁμαξοστοιχίας ταχύτατα κινουμένης.

Ὅπως δήποτε ὅμως, ἐκ τῶν ἀνωτέρω λαμβάνομεν ὅλως διάφορον τῆς κοινῶς ἐπικρατούσης ἰδέαν περὶ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς οἱ ἀρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰ βιβλία καὶ περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς βιβλιεμπορίας παρ' αὐτοῖς.

Ἔκδοσις χιλίων ἀντιγράφων δὲν ἦτο καθόλου μεγάλη δι' ἕνα συγγραφέα οἷος ὁ Μαρτιάλης, διότι ὁ ποιητὴς οὗτος ἦτο τότε τοῦ σύρμου καὶ πάντες ἀνεγίνωσκον αὐτὸν ἁπλήστως, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς στίχου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου

Meque sinus omnis, me manus omnis habet

(δηλ. ἐν ἐλευθέρᾳ μεταφράσει: ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς πάντων τὰ θυλάκια, εἰς πάντων τὰς χεῖρας.)

Ἐν ἄλλῳ τινὶ χωρίῳ ἐπαναλαμβάνει τὴν αὐτὴν ἰδέαν κατ' ἄλλον τρόπον καὶ καυχᾶται ὅτι ἀναγινώσκεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ ἂν ἀκόμη παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ καύχησις αὕτη ἦτο ὀλίγον τι ὑπερβολική, κατὰ τὸν τρόπον περίπου τῆς σημερινῆς ρεκλάμας, τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ καὶ οἱ ἐκδόται των εἶχον ἀπέραντον ἔδαφος πρὸς πώλησιν τῶν ἔργων των, διότι ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἦτο τότε διαδεδομένη εἰς ὁλόκληρον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, εἰς σύμπασαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην, ἔχουσα πρὸς τοῦτο ἐφάμιλλον μόνην τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἰς ὅλην τὴν μεσημβρινὴν καὶ μέρος τῆς Μέσης Εὐρώπης, εἰς ὅλην τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, εἰς ὅλην τὴν δυσμικὴν Ἀσίαν ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ, παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ, ἡ συνήθης γλῶσσα τῶν φιλολογικῶν προϊόντων. Ἔκδοσις λοιπὸν χιλίων ἀντιγράφων ἑνὸς ἔργου εὐχαρίστως ἀναγινωσκομένου δὲν ἦτο μεγάλη, ἀλλὰ πολὺ συνήθης καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι. Περὶ τῆς διαδόσεως τῶν λατινικῶν γραφομένων τότε ἔργων παρέχει ἡμῖν καὶ ὁ Ὀβίδιος μαρτυρίαν διὰ τοῦ ἑξῆς στίχου:

Quodque querar notum qua patet orbis erit.

(Καὶ τὰ παραπονά μου θὰ εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην.)

Τοῦτ' ἔστι εἰς ὅλον Ῥωμαϊκὸν κράτος, τὸ ὁποῖον διὰ τοὺς Ῥωμαίους βεβαίως ἦτο ταὐτόσημον μὲ ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν θὰ ἦσαν δυνατὰ, ἂν δὲν ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι ἐκδόται οἵτινες ἅμα τῇ ἐμφανίσει νέου τινὸς ἔργου ἐφρόντιζον ἀμέσως νὰ παρασκευάζωσι μέγαν ἀριθμὸν ἀντιγράφων καὶ νὰ πωλῶσιν αὐτὰ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Τὸ μεγαλήτερον πλῆθος βεβαίως τῶν βιβλίων, αἱ εὐθηναὶ ἐκδόσεις «διὰ τὸν λαὸν», ἐγράφοντο ἐπὶ συνήθους ὑλικοῦ, ἐπὶ παπύρου, καὶ δὲν ἀντεῖχον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ χρόνου προξενουμένην φθοράν. Ὅσα διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦσαν «πολυτελεῖς ἐκδόσεις» ἐπὶ περγαμηνῆς, αἵτινες φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν ἠδύναντο μόναι νὰ μᾶς δώσωσιν εἰμὴ ἀτελεστάτην ἰδέαν περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς βιβλιεμπορίας, διότι συλλογὴ βιβλίων ἐπὶ περγαμηνῆς γεγραμμένων ἐθεωρεῖτο καθ' ὅλους τοὺς χρόνους ὡς ἔκτακτος πολυτέλεια, προσιτὴ μόνον εἰς εὐπόρους ἰδιώτας ἢ κοινότητας.

Γ. Α.

Ὁ ἀλκοολισμός. Περὶ τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ περὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐπικρατοῦσι παρὰ τοῖς πολλοῖς αἱ μᾶλλον παράδοξοι προλήψεις καὶ αἱ μᾶλλον διάστροφοι ἰδέαι. Οὕτω συγχέεται ὑπὸ τῶν πλείστων ἡ μέθη μὲ τὸν ἀλκοολισμὸν, ἤτοι τὴν διὰ μακροχρονίου καὶ ὑπερμέτρου πόσεως οἰνοπνεύματος προξενουμένην δηλητηρίασιν. Ὁ ἀλκοολιστὴς, ὁ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τακτικῶς πίνων μεγάλας ποσότητας οἰνοπνεύματος καὶ βαθμηδὸν, ἀνεπαισθήτως δηλητηριάζόμενος, τέλος δὲ παραφρονῶν ἢ καθιστάμενος φθισικὸς καὶ γεννῶν τέκνα ἠλίθια ἢ χοιραδικὰ, — ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐδέποτε σχεδὸν μεθύει. Κατὰ τὸ φαινόμενον δὲν ὑφίσταται καμμίαν βλάβην ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος. Καὶ ὅμως οὗτος ἀκριβῶς καθίσταται ἐπικίνδυνος εἰς τὴν κοινωνίαν, διότι ἡ κοινωνία δὲν τὸν θεωρεῖ ἐπικίνδυνον, διότι τὸ πάθος του ὠθεῖ αὐτὸν εἰς κακουργήματα, καὶ διότι τεκνοποιῶν διαφθείρει τὸ γένος του. Ὁ μέθυσος, ὅστις δὲν δύναται νὰ πίῃ πολὺ οἰνόπνευμα χωρὶς νὰ μὴ μεθυσθῇ, ἀποθνήσκει πρὶν ἢ γείνῃ ἀλκοολικὸς, καὶ τὰ βλαβερὰ ἀποτελέσματα τοῦ προφανοῦς πάθους του δύνανται πολὺ εὐκολώτερον νὰ ἀποφεύγωνται ἢ τὰ τοῦ κεκρυμμένου καὶ ὑποκριτικοῦ ἀλκοολισμοῦ. Ἑτέρα πρόληψις εἶνε ἡ τῶν νομιζόντων ὅτι ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ζύθου δὲν προξενεῖται ἀλκοολισμὸς. Ὁ οἶνος δὲν εἶνε ὑγιεινότερος οὐδὲ ὀλιγώτερον βλαβερὸς τοῦ ῥακίου ἢ οἱουδήποτε ἄλλου οἰνοπνευματώδους ποτοῦ. Ἡ κατάχρησις τοῦ οἴνου εἶνε ἀκριβῶς τόσον βλαβερὰ ὅσον καὶ ἡ κατάχρησις παντὸς οἰνοπνευματώδους ποτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ μεμετρημένη χρῆσις τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν εἶνε τόσον ὑγιεινὴ ὅσον ἡ μεμετρημένη χρῆσις τοῦ οἴνου. Ὁ Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος δὲν ἔπινε ποτὲ οὔτε οἶνον οὔτε ζύθον, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ τὸ γεῦμα ἓν μικρὸν ποτηρίδιον liqueur. Τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ πολλοὶ διάσημοι ἄνδρες, ὁ Littré, ὁ Zola, ὁ Lombroso. Τὸ ἐν τῷ οἴνῳ περιεχόμενον οἰνόπνευμα (alcohol) δὲν εἶνε οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον ἐπιβλαβὲς τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ ῥακίῳ· εἴτε ἐκ τῶν σταφυλῶν ἐξάγεται ἡ οὐσία αὕτη εἴτε ἐκ γεωμήλων εἴτε ἐξ ἀραβοσίτου, εἴτε ἐκ σίτου ἢ ἐξ ὀρύζης ἢ ὁπωρῶν, πάντοτε ὅμως τὸ οἰνόπνευμα εἶνε τὸ προκαλοῦν τὸν ἀλκοολισμόν.

Πολλάκις τὸ οἰνόπνευμα ἔχει πρὸς στιγμὴν ἰαματικὴν δύναμιν εἰς ἀσθενείας· μετὰ σφοδρὰν σωματικὴν καταπόνησιν, μετὰ κοπιαστικήν τινα πορείαν ἀναψύχει καὶ ζωογονεῖ ὡς ἓν κυάθιον καλοῦ, ζεστοῦ καφέ. Πρὸ πάντων εἰς ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ κλίματα τὸ οἰνόπνευμα ἔχει «τονωτικὴν» ἐνέργειαν, τοῦτ' ἔστι ἐπαυξάνει τὴν ἔντασιν τῶν δυνάμεων. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὸ οἰνόπνευμα, λαμβανόμενον εἰς μικρὰν ποσότητα, εἶνε ὠφέλιμον. Ἀλλ' ἡ κατάχρησις αὐτοῦ, ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν λαμβανομένου, εἴτε ὡς οἶνου εἴτε ὡς ζύθου εἴτε ὡς συνήθους ῥακίου, εἶνε ὀλεθρία διότι ἄγει εἰς τὸν ἀλκοολισμόν. Κατὰ τὸ ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ συνελθὸν συνέδριον τῆς ὑγιεινῆς Αὐστριακός τις ἰατρὸς παρουσίασε τὴν εἰκόνα τῆς νόσου τριῶν ἐξ ἀλκοολισμοῦ πασχόντων, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ τρεῖς μεγάλοι οἰνοπόται, πίνοντες καθ' ἑκάστην τρεῖς ἢ τέσσαρας λίτρας οἴνου, οὐδέποτε δὲ ῥακία ἢ ἄλλα οἰνοπνευματώδη ποτά. Καὶ οἱ τρεῖς εἶχον κατεστραμμένον στόμαχον. Ἡ δρεξίς των ἦτον ἠφανισμένη, ἡ ἀφύπνισίς των συνωδεύετο «πλειστάκις ὑπὸ ἐμετοῦ, ἡ πέψις των ἦτο δύσκολος, ὁ σπλὴν καὶ τὸ ἧπαρ ἦσαν ἀσυνήθως ηὐξημένα. Τὸ ἧπαρ δύναται ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν νὰ πάθῃ ἐκ «κιρρώσεως» (οὕτω καλοῦσιν οἱ παθολόγοι τὴν ἀποσκλήρυνσιν καὶ ῥίκνωσιν τοῦ ἥπατος, τῶν νεφρῶν, τοῦ πνεύμονος.) Οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι αἰσθάνονται εἰς τὰ ἄκρα τῶν κάτω μελῶν δριμεῖς πόνους, προξενοῦντας αὐτοῖς πολλάκις ἀϋπνίαν. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν ὅτι ἠσθάνετο τὰ πέλματα τῶν ποδῶν του ὡσεὶ καιόμενα ὑπὸ πεπυρακτωμένων ἀνθράκων. Συγχρόνως καταλαμβάνονται οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι συχνότατα καθ' ὕπνους ὑπὸ τοῦ καλουμένου ἐφιάλτου, ὑπὸ φοβερῶν ὀνείρων, καθ' ἃ κρημνίζονται εἰς βάραθρα, καταβροχθίζονται ὑπὸ τεραταδῶν θηρίων, ἀπαγχονίζονται ὑπὸ φαντασμάτων κτλ. Πρὸς τούτοις οἱ μυῶνες τοῦ προσώπου καὶ αἱ χεῖρές των τρέμουσι διηνεκῶς, ἔχουσι δὲ οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι καὶ ἀφόνον ἔκκρισιν ἱδρῶτος καὶ τάσιν πρὸς πάχυνσιν. Παραβάλλοντες τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ δι' οἴνου προξενουμένου ἀλκοολισμοῦ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ διὰ ῥακίου προξενουμένου, εὑρίσκομεν ὀλίγας μόνον διαφοράς. Ἐν τῇ πρώτῃ τὰ παθήματα τοῦ στομάχου εἶναι δεινότερα ἢ ἐν τῇ δευτέρᾳ, δύνανται δὲ μάλιστα νὰ θεωρηθῶσιν ὡς αὐτόχρημα χαρακτηρίζοντα τὸν δι' οἴνου ἀλκοολισμόν. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἐκ τῆς καταχρήσεως ῥακίων ἀλκοολικὸς ἔχει ὠχρὰν ὄψιν, ὁ δι' οἴνου (καὶ διὰ ζύθου) ἀλκοολικὸς φαίνεται ἀνθηρὸς ὡς ῥόδον· ἐρυθρὸν τὸ πρόσωπον, χαλκόχρους ἡ ῥὶς, λαμπρὸς ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ὅλη ἐν γένει ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις παριστᾷ εἰκόνα ὀλίγον τι ἀκαθάρτου τρυφηλότητος, οἵα τοσάκις ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀνακρεοντείων ποιητῶν. — Οἱ ποιηταὶ δύνανται νὰ ἐξυμνῶσι τὸν οἶνον καὶ τοὺς οἰνοπότας ὅσον θέλουσιν, ὁ ἰατρὸς ὅμως δὲν δύναται νὰ θεωρήσῃ τὴν κατάχρησιν τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν εἰ μὴ ὡς ἰσχυρότατον μέσον πρὸς ἀποκτήνωσιν, διαφθορὰν καὶ καταστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ οἶνοι τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν εἶνε ἔτι κινδυνωδέστεροι τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν γερμανικῶν οἴνων διότι περιέχουσι 16° ἀλκοόλιον. Ὁ ζύθος περιέχει ὀλιγώτερον ἀλκόολιον ἀλλ' ἐπειδὴ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο πίνεται εἰς μεγαλητέραν ποσότητας εἶνε ἐπίσης καταστρεπτικός. Κυρίως εἰπεῖν οὐδὲν οἰνοπνευματῶδες ποτὸν εἶνε ἀπολύτως, ἤτοι εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, ὑγιεινὸν. Τὸ μόνον ὑγιεινὸν ποτὸν εἶνε τὸ καλὸν πόσιμον ὕδωρ.

Πολλοὶ τῶν ποιουμένων ὑπέρμετρον χρῆσιν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἀποθνήσκουσιν ἐκ παθήσεων τοῦ ἥπατος ἢ ἐκ φυματιώσεως. Ἡ φυματίωσις προσβάλλει, κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Δρ. Lancereaux εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ διεθνὲς ἰατρικὸν συνέδριον, τὸ ἓν τέταρτον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ ὅλων τῶν οἰνοπνευματοποτῶν. Ὁ δὲ Δρ. Mackenzie ἀνεκοίνωσεν ἐν τῷ αὐτῷ συνεδρείῳ ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκ φυματιώσεως πασχόντων ἦσαν ἀλκοολικοί. Πολλοὶ οἰνοπόται ἔχουσιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀδυναμίαν τῆς καρδίας. Εἰς τοιοῦτος ἀσθενὴς ἰατρεύθη ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἰατροῦ σχεδὸν ἐντελῶς, ἀφοῦ διέκοψεν ἐπὶ ἓν ἔτος τὴν οἰνοποσίαν καὶ ἔπινε μόνον γάλα. Οἱ διὰ καταχρήσεως ῥακίων γενόμενοι ἀλκοολικοί, ὧν πολλὴ ἀφθονία ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι τῶν μεγαλοπόλεων, καταλαμβάνονται ὑπὸ προφρου γήρατος· ὅλα αὐτῶν τὰ ὄργανα μεταβάλλονται ὡς τὰ τῶν γερόντων· προσέτι δὲ οἱ τοιοῦτοι δυσκολώτατα ἀντέχουσι πρὸς τὰς ὀξείας νόσους, ἀποθνήσκουσι δὲ τάχιστα, ἂν προσβληθῶσί ποτε ὑπὸ εὐφλογίας, ἢ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ἐν τισι χώραις, ἰδίᾳ δὲ ταῖς ἀγγλοσαξωνικαῖς, παρατηρεῖται ἰδιαίτερός τις ἀλκοολισμὸς, προκαλούμενος ὑπὸ ἀρωματικῶν πνευματωδῶν ποτῶν (ῥοζολίων, liqueurs), πρὸ πάντων δὲ ὑπὸ λαπαστικῶν, οἷον ἀψίνθου, βερμουτίου, Bitter, κτλ. Τὰ ποτὰ ταῦτα εἶναι λίαν ἐπικίνδυνα δηλητήρια, πρῶτον μὲν διότι παρασκευάζονται ἐκ μὴ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, δεύτερον δὲ διότι αἱ ἀρωματίζουσαι αὐτὰ οὐσίαι κέκτηνται δηλητηριώδη ἐνέργειαν. Μεγάλη κατάχρησις τῶν ποτῶν τούτων γίνεται παρὰ ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι εὐρωπαϊκῶν τινων μεγαλοπόλεων. Ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν Παρισίοις ἡ κατανάλωσις αὐτῶν ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1885—89 τριπλασία.

Ὁ ἀλκοολισμὸς εἶναι φοβερὰ μάστιξ, ἥτις μαστίζει πρὸ πάντων βορείους τινὰς λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Πρὸς καταπολέμησιν αὐτῆς ὑπάρχουσι πολλαχοῦ πλεῖστοι Σύλλογοι Ἐγκρατείας, ὧν ἄλλοι μὲν ἐπιδιώκουσι τὸν μετριασμὸν ἄλλοι δὲ, μετὰ φανατικῆς ὑπερβολῆς, τὴν παντελῆ ἀποχὴν ἀπὸ πάσης χρήσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Ἐν πολλαῖς ἤδη πόλεσιν, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν Βερολίνῳ, ἱδρύθησαν εὐθηνά καὶ καλὰ καφενεῖα διὰ τὸν λαὸν, ἔνθα οἱ πτωχοὶ ἐργάται λαμβάνοντες ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν κυάθιον ζεστοῦ καὶ καλοῦ καφὲ ἢ τεῖου ἢ γάλακτος ἢ ζωμοῦ, συνεθίζονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν μετρίαν χρῆσιν ἢ καὶ τὴν παντελῆ ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ οἰνοπνεύματος, βλέποντες ὅτι καὶ ταῦτα τὰ ποτὰ εἶναι ἐπ' ἴσης ἀναψυκτικὰ καὶ ζωογονητικὰ καὶ οὐδαμῶς βλαβερὰ ὡς τὰ οἰνοπνευματώδη.

Ἀλλὰ τὸ ῥιζικώτατον μέσον, νομίζομεν, πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ καταπόλεμησιν αὐτοῦ εἶναι νὰ συνεθίζωμεν τὰ παιδία εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ παντὸς οἰνοπνευματῶδους ποτοῦ. Ἄλλως τε τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἔχουσι βλαβερὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ τρυφεροῦ ὀργανισμοῦ τῶν παιδίων, ὡς διὰ μακροτέρων διελάβομεν ἐν προηγουμένῳ ἀριθμῷ τῆς Κλειοῦς.

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ.

Τῷ 1891 ὁ Ε. Ράβενσταϊν ἐδημοσίευσεν ἐν τινι ἀγγλικῷ φύλλῳ διατριβήν τινα, ἐν ᾗ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ηὔξησε κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα κατὰ 8 τοῖς ἑκατόν, (τῆς Εὐρώπης κατὰ 8, 7 τοῖς ἑκατόν, τῆς Ἀσίας 6, τῆς Ἀφρικῆς 10, τῆς Αὐστραλίας 30, τῆς Βορείου Ἀμερικῆς 20, τῆς Νοτίου 15 τοῖς ἑκατόν). Ὑπολογίζει δὲ τὸν πληθυσμὸν τῆς ὅλης γῆς εἰς 1486 ἑκατομμύρια. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ὑπολείπεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πολὺ τῆς ἀληθείας, διότι κατὰ τοὺς πιθανοὺς ὑπολογισμοὺς ἄλλων ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἁπάσης τῆς γῆς ὑπερβαίνει τὰ 1500 ἑκατομμύρια, κατὰ δὲ τὸν Juratschek ἀνέρχεται εἰς 1554 ἑκατομμύρια.

Ὁ Ράβενσταϊν, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ηὔξησε κατὰ 8 τοῖς ἑκατὸν ἐντός τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος, συμπεραίνει περαιτέρω ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς γῆς ἐν ἔτει 1950 θ' ἀνέρχεται εἰς 2332 ἑκατομμύρια, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 2000 θὰ συμποσοῦται εἰς 3425 ἑκατομμύρια, τέλος δὲ ἐν ἔτει 2072 θὰ συμπληρωθῇ ὁ στρογγύλος ἀριθμὸς τῶν 6000 ἑκατομμυρίων. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος δηλοῖ ὑπὸ μίαν ἔποψιν τὸ τέλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι κατὰ τὸν Ράβενσταϊν τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ἓξ δισεκατομμυρίων εἶνε τό μέγιστον, ὅπερ ἡ γῆ δύναται τὰ θρέψῃ. Ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἔχει ξηρὰν ἐπιφάνειαν 135491000 τετραγωνικῶν χιλομέτρων· ἐκ τῆς ξηρᾶς ταύτης ἐπιφανείας πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν τὰς μὴ κατοικησίμους ἢ ἐλάχιστα κατοικουμένας χώρας, ἤτοι τὰς πολικὰς χώρας ὧν ἡ ἐπιφάνεια ἀνέρχεται εἰς 4,5 ἑκατόμμύρια τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, τὴν Σαχάραν καὶ τὰς ἄλλας ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς ἑπτὰ περίπου ἑκατομμ. τετρ. χιλιομέτρων ἐπιφάνειαν καλυπτούσας, τὰς βορείους χώρας τῆς Ἀσίας μὲ ἐπιφάνειαν 4 ἑκατομμ., ἄλλα 8 ἑκατομμύρια τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἐκείνων τῶν χωρῶν, αἵτινες κεῖνται τόσον ὑψηλὰ ὥστε δὲν δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσι καὶ κατοικηθῶσι, τέλος δὲ τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς, ὧν ἡ ἐπιφάνεια ἀνέρχεται εἰς ἓν τοὐλάχιστον ἑκατομμύριον τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, καὶ οὕτω ὑπολείπεται κατοικήσιμος χῶρα 110 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Ἂν λοιπὸν οἱ ὑπολογισμοὶ καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Ράβενσταϊν εἶναι ὀρθά, τότε ἐν ἔτει 2072 θὰ κατοικῶσιν ἐν ἑκάστῳ τετραγωνικῷ χιλιομέτρῳ τῆς κατοικησίμου ἐπιφανείας τῆς γῆς 54 ἄνθρωποι. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν φαίνεται καθόλου φοβερὸν ἐκ πρώτης ὄψεως, διότι γνωρίζομεν ὅτι καὶ σήμερον ἤδη τὸ ἥμισυ περίπου τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου κατοικεῖται ἔτι πυκνότερον· οὕτω λ. χ. ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ εἰς ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἀναλογοῦσιν ἤδη 63 κάτοικοι, ἐν Γαλλίᾳ 71, ἐν Ἐλβετίᾳ 74, ἐν Λουξεμβούργῳ 82, ἐν τῷ γερμανικῷ κράτει 91, ἐν Ἰταλίᾳ 105, ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ 124, ἐν Ὁλλανδίᾳ 138, ἐν Βελγίῳ 207· ἰδίᾳ δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σαξωνίας ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε τοσαύτη ὥστε εἰς ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἀναλογοῦσιν ἤδη 233 κάτοικοι, ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Süd-Holland 317, καὶ ἐν τῇ περιοχῇ Düsseldorf 361, καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ζῶσιν ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὄχι πάρα πολὺ στενοχωρημένοι. Οὐχ ἧττον ὅμως τὸ ἐξαγόμενον ἐκεῖνο τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ Ράβενσταιν, ἂν εἶνε ὀρθόν, ἀκριβέστερον ἐξεταζόμενον φαίνεται λίαν λυπηρὸν διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Τὸ ἔτος 2072 θὰ εἶνε βεβαίως πολὺ δεινὸν διὰ τοὺς 6000000000000 ἀνθρώπους οἵτινες θὰ κατοικῶσιν ἅπασαν τὴν κατοικήσιμον γῆν, διότι τότε δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον χῶραι, ἀραιότερον κατοικούμεναι καὶ δυνάμεναι νὰ παρέχωσιν εἰς τὰς πυκνότερον κατοικουμένας χώρας τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα, κρέατα, λάχανα κτλ. Ἡ περαιτέρω αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ θὰ καθίστατο πλέον ἀδύνατος, οἱ γάμοι καὶ τὰ ἐπακολουθήματά των ἔπρεπεν αὐστηρῶς διὰ νόμων ν' ἀπαγορεύωνται ἢ νὰ περιορίζωνται, ἂν μὴ συνέβαινε τοῦτο αὐτομάτως ὡς ἐκ τῆς ἀδυσωπήτου δεινότητος τῶν καιρῶν, ἐπίσης δὲ ἀδύνατος θὰ ἦτο πᾶσα μετανάστευσις — ἐν συντόμῳ, ἂς φαντασθῇ ἕκαστος ὅπως θέλει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Καὶ μὴ φαντασθῆτε ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη εἶνε τόσον ἐν τῷ μέλλοντι βεβυθισμένη καὶ ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τοῦ παρόντος, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐνδιαφέρῃ καθόλου. Τὸ ἔτος 2072 χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου μόλις δι' 181 ἐτῶν, οὕτως ὥστε ἡ νῦν ζῶσα γενεὰ εὑρίσκεται ἤδη ἂν ὄχι εἰς ἄμεσον, ἀλλ' εἰς ἔμμεσον προσωπικὴν σχέσιν πρὸς τὴν συμπεπυκνωμένην ἐκείνην γενεὰν τοῦ μέλλοντος.

Ἐν τούτοις ὅμως δὲν ὑπάρχει φόβος ν' ἀνησυχῆτε πολύ, οὔτε δι' ὑμᾶς αὐτοὺς οὔτε διὰ τοὺς ἀπογόνους σας. Ἐν πρώτοις δὲν εἴμεθα καθόλου εἰς θέσιν σήμερον νὰ ὑπολογίσωμεν τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ὅπερ ἡ γῆ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ δύναται νὰ τρέφῃ, διότι πλεῖστον εἰσέτι μέρος τοῦ προσώπου τοῦ ἡμετέρου πλανήτου μᾶς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστον. Αἱ μεγάλαι λευκαὶ κηλίδες ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν ἀτλάντων ἐλαττοῦνται μὲν ὁλονὲν περισσότερον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τό φαινόμενον, διότι αἱ λεπτότεραι ἐκεῖναι γραμμαὶ αἵτινες ἄγονται διὰ τῶν ἀγνώστων ἐκείνων χωρῶν δηλοῦσι μόνον τὰς ὁδοὺς ἃς διήνυσαν οἱ ἐρευνηταὶ διὰ μέσου τῆς terra incognita. Αἱ λευκαὶ ἐκεῖναι χῶραι διεμελίσθησαν μόνον διὰ μελαίνων γραμμῶν, ἀλλὰ πράγματι διατελοῦσιν ἡμῖν ἔτι ἄγνωστοι. Ἔτι μᾶλλον ἄγνωστα καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀνυπολόγιστα εἶναι τὰ μέσα ἅτινα δύναται εἰσέτι ἐν τῷ μέλλοντι νὰ εὕρῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν του. Τέλος δὲ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἐφρόντισεν ὅπως τὰ δένδρα μὴ αὐξάνωσι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὡς λέγει ἡ γερμανικὴ παροιμία. Ἡ φυσικὴ δηλαδὴ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστου λαοῦ κανονίζει αὐτὴ ἑαυτὴν κατὰ τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας. Εἰς τὰ ὑπεράγαν πεπολιτισμένα (!) κράτη τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει τὴν τάσιν νὰ γίνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὁλονὲν μικροτέρα, τοῦτ' ἔστιν αὐξάνει μὲν ὁ πληθυσμὸς ἀλλ' ἀείποτε κατὰ μικρότερον μέτρον. Τοιουτοτρόπως θὰ ἐπέλθῃ ἐπὶ τέλους παῦσις τῆς αὐξήσεως ταύτης, ἴσως δὲ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐλάττωσις, πρὶν ἢ καταστῇ βάσιμος ὁ φόβος περὶ ἐξαντλήσεως τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως τῆς γῆς. Ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια, οἱ ἄγαν βραδὲως ἐν ταῖς ἀνωτέραις καὶ λίαν προώρως ἐν ταῖς κατωτέραις τοῦ λαοῦ τάξεσι συναπτόμενοι γάμοι, ἡ ἀποίκησις τῶν ἀκμαιοτέρων πολλάκις δυνάμεων τοῦ λαοῦ, ἡ αὐξανομένη θνησιμότης τῶν παιδίων συνεπείᾳ τῶν ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῶν κατοίκων προκαλουμένων νόσων, πάντα ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια συντρέχουσι πρὸς διακανόνισιν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω λόγου χάριν ὁ ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ἐν τοῖς πλείστοις κράτεσι τῆς δυσμικῆς Εὐρώπης ἠλαττώθη σημαντικῶς. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1863 μέχρι τοῦ ἔτους 1883 ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων (ἐπὶ 1000 ἀτόμων) κατέπεσεν ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ 38,3 εἰς 36,9· ἐν Πρωσσίᾳ ἀπὸ 39,1 εἰς 36,3· ἐν Βελγίῳ ἀπὸ 31,4 εἰς 30,5· ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ 35,5 εἰς 33,7· ἐν Γαλλίᾳ δὲ μάλιστα εἰς 23,6. Ἐνῷ ὁ πληθυσμὸς τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ηὐξήθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1820 κατὰ 21½ ἑκατομμύρια, τῆς Γαλλίας ηὐξήθη μόνον κατὰ 7 ἕως 8 ἑκατομμύρια. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ὁμιλοῦσι τόσον εὐκρινῶς, ὥστε αἱ χῶραι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης δύνανται ἐντὸς ὡρισμένου προϋπολογιστοῦ χρόνου νὰ περιμένωσιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὴν κατάστασιν τῆς πληρώσεως καὶ τοῦ «κορεσμοῦ». Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν δὲν ἔχομεν λόγους νὰ φοβώμεθα σπουδαίως ὅτι μετὰ 181 ἔτη ἡ κοινὴ ἡμῶν κατοικία θὰ γείνῃ παρὰ πολὺ στενή διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικήσοντας.

Ν. Τ.

κ. Κ. Κ. εἰς Ἀδραμύτειον. Ἡ συνδρομή σας ἐλήφθη παρὰ τοῦ ἐν Κωνστ/πόλει κ. Α. Κ. Κ. — κ. Ν. Ν. εἰς Κραϊώβαν, κ. Α. Χ. Στ. εἰς 40 Ἐκκλησίας, κ. Μ. Α. Ν. εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Δ. Π. εἰς Πότι. Θὰ σᾶς γράψωμεν. — κ. Γ. Α. εἰς ἐλήφθησαν προσεχῶς δὲ σᾶς γράφομεν καὶ Κορυτσᾶ. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Ζ. εἰς Σουλινᾶ. Δὲν μᾶς ἦτο δυνατὸν νὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ἐγκαίρως καὶ ζητοῦμεν συγγνώμην. — κ. Κ. Λ. εἰς Πικέτον. Τὰ χρήματα ἰδιαιτέρως. — κ. Γ. Δ. εἰς Κωνστ/πολιν, κ. Χ. Μπ. εἰς Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Κ. Σ. εἰς Ἀδριανούπολιν. Τὰ γραμμάτια θὰ σας ἀποσταλῶσιν βραδύτερον.

Ἐκδότης Π. Δ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ. — Ἐκ τοῦ τυπογραφείου καὶ τοῦ στοιχειοχυτηρίου διὰ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ ἐν Λειψίᾳ.
Χάρτης ἐκ τῶν καταστημάτων τοῦ κ. Edm. Obst ἐν Λειψίᾳ.